

ITÄ-SUOMEN
YMPÄRISTÖLUPAVIRASTO
ÖSTRA FINLANDS
MILJÖTILLSTÄNDSVERK

PÄÄTÖS

Nro 124/05/2
Dnro ISY-1997-Y-141
Annettu julkipanon jälkeen
16.12.2005

HAKIJA Vapo Oy

ASIA Juurikkasuon, Kesselilänsuon, Oritsuon, Raatesuon ja Saunalamminsuon turvetuotantoalueiden kuivatusvesien vesistöön johtamisesta aiheutuneiden ja aiheutuvien vahinkojen selvittäminen ja korvaaminen; Ruokolahti, Punkaharju ja Rautjärvi

MERKINNÄT

Itä-Suomen vesioikeuden toimintaa jatkaa 1.3.2000 lukien Itä-Suomen ympäristölupavirasto.

Ympäristölupavirasto soveltaa tässä asiassa ympäristönsuojelulain voimaannosta annetun lain (113/2000) 12 §:n 1 kohdan nojalla uuden ympäristönsuojelulainsäädännön voimaan tullessa 1.3.2000 voimassa olleita vesilain säännöksiä.

Tästä sähköisessä muodossa olevasta päätöksestä on poistettu kiinteistökohtaiset korvaustiedot.

SISÄLLYSLUETTELO

ASIAN AIKAISEMMAT VAIHEET	4
Itä-Suomen vesioikeuden päätös 28.8.1997	4
Katselmustoimitukseen määrättyt asiat	5
Katselmustoimituksen käsiteltäväksi siirretyt muistutukset	7
KATSELMUSTOIMITUS	7
Menettely katselmustoimituksessa	7
TOIMITUSMIESTEN ESITYS	8
Turvetuotantoalueiden yhteisvaikutukset	8
Raatesuon ja Oritsuon turvetuotantoalueiden vaikutus	10
Kesselilänsuon turvetuotantoalueen vaikutus.....	14
Juurikkasuon ja Saunalamminsuon suunniteltujen turvetuotantoalueiden vaikutus.....	16
Yhteisvaikutukset Torsanjärnessä	17
Muutosesitykset annettuun lupapäätökseen.....	17
Asianosaisten kuuleminen	17
Ennen luvan myöntämistä aiheutuneet vahingot ja vahinkoarvion perusteet.....	18
Luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vahingot ja vahinkoarvion perusteet.....	22
Toimenpide-esitykset vahinkojen estämiseksi	23
TOIMITUSMIESTEN ESITYS KORVAUKSIKSI	23
Raatesuon ja Oritsuon turvetuotantoalueet.....	23
Kesselilänsuon turvetuotantoalue	23
Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotantoalueet.....	24
KATSELMUSKIRJAN JOHDOSTA YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOLLE ESITETYT MUISTUTUKSET	26
Muistutukset, vaatimukset ja huomautukset katselmuskirjan johdosta	26
HAKIJAN SELITYS KATSELMUSKIRJASTA ESITETTYJEN MUISTUTUSTEN JOHDOSTA	39
TOIMITUSINSINÖÖRIN LAUSUNTO KATSELMUSKIRJASTA ESITETTYJEN MUISTUTUSTEN JOHDOSTA	42
HAKIJAN YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOLLE TOIMITTAMAT LISÄSELVITYKSET	45
YMPÄRISTÖLUPAVIRASTON RATKAISU	47

Korvausvelvoitteet.....	47
Korvauksille maksettava korko	47
Kalatalousmaksu.....	48
Muut haittoja poistavat toimenpiteet ja tarkkailuvelvoitteen tehostaminen	48
PERUSTELUT	49
Yleistä.....	49
Korvausvelvoitteet ja korko	57
Kalatalousmaksu.....	61
Muut haittoja poistavat toimenpiteet ja tarkkailuvelvoitteen tehostaminen	61
VASTAUS MUISTUTUKSISSA ESITETTYIHIN VAATIMUKSIIN.....	62
LAINKOHDAT.....	66
KÄSITTELYMAKSU.....	66
MUUTOKSENHAKU	67

ASIAN AIKAISEMMAT VAIHEET

Itä-Suomen vesioikeuden päätös 28.8.1997

Vesioikeus on 28.8.1997 antamallaan päätöksellä nro 40/97/2 myöntänyt Vapo Oy:lle luvan johtaa

- 1) Juurikkasuon 27,1 hehtaarin suuruisen turvetuotantoalueen vedet osin Lietojaa pitkin Torsanjärveen ja osin Hauklammen kautta Lietojaan ja edelleen Torsanjärveen,
- 2) Kesselilänsuon 128 hehtaarin suuruisen turvetuotantoalueen vedet Ruosteojaa ja Haaroinjokea pitkin Torsanjoen kautta Torsanjärveen,
- 3) Oritsuon 88 hehtaarin suuruisen turvetuotantoalueen vedet Mustajoen eteläpuolella olevaa perattua ojaa pitkin Ison Tervalammen ja Pienen Tervalammen kautta Sarajärveen. Sarajärvestä vedet laskevat Alusjärven kautta Sarajokeen, joka laskee Torsanjärveen,
- 4) Raatesuon 104 hehtaarin suuruisen turvetuotantoalueen vedet Mustajoen eteläpuolella olevaa perattua ojaa pitkin Ison Tervalammen ja Pienen Tervalammen kautta Sarajärveen, josta vedet laskevat Alusjärven kautta Sarajokeen ja edelleen Torsanjärveen sekä
- 5) Saunalamminsuon 67,9 hehtaarin suuruisen turvetuotantoalueen vedet laskuojaa pitkin Hauklampeen ja Lietojaa pitkin edelleen Torsanjärveen.

Lupa sisältää muun muassa määräykset tuotantoalueiden vesiensuojelurakenteiden toteuttamisesta, niiden toiminnan ja kunnon tarkkailusta sekä laskeutusaltaiden ja allasyvennysten puhdistamisesta. Tuotantoalueilta tulevien vesien laatua ja määrää sekä vaikutuksia vesistön tilaan ja veden laatuun määrättiin tarkkailtavaksi Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen sekä vaikutuksia kalastusoloihin Kymen maaseutuelinkeinopiirin (nykyinen Kaakkois-Suomen TE-keskuksen kalatalousyksikkö) hyväksymällä tavalla. Vuodesta 1997 alkaen luvan saaja määrättiin maksamaan vuosittain

5 000 markkaa (840,94 euroa) kalatalousmaksua käytettäväksi Torsanjärven vesistön kalastolle ja kalastukselle aiheutuvien vahinkojen ehkäisemiseen.

Päätöksen määräyksen 14) mukaan lupa on voimassa toistaiseksi. Luvan saajan on vuoden 2005 syyskuun loppuun mennessä tehtävä vesioikeudelle lupaehtojen tarkistamista koskeva hakemus uhalla, että vesioikeus voi valvontaviranomaisen tai vahinkoa tai haittaa kärsivän hakemuksesta määrätä, että lupa raukeaa.

Katselmustoimitukseen määrättyt asiat

Vesioikeus on päätöksensä käsittelyratkaisussa määrännyt edellä luetelluista turvetuotantoalueista rannan käytölle, virkistyskäytölle, talousveden otolle ja kalastukselle Torsanjärven vesistössä ja siihen turvetuotantoalueilta laskevissa vesistöissä aiheutuneet ja aiheutuvat vahingot, haitat ja edunmenetykset käsiteltäväksi katselmustoimituksessa.

Katselmustoimituksessa on selvitettävä Torsanjärven vesistöalueella käytössä olevien ja käyttöön tulevien Juurikkasuon, Kesselilänsuon, Oritsuon, Raatesuon ja Saunalamminsuon turvetuotantoalueiden yhteisvaikutukset. Katselmuskirjassa on lisäksi annettava lausunto ristiriitaisten tai ilmeisen epätarkoituksenmukaisten määräysten poistamisesta sekä muista välttämättömistä muutoksista vesioikeuden antamaan lupapäätökseen. Katselmustoimituksessa on kuultava asianosaisia ja käsiteltävä vesioikeudelle tehdyt muistutukset siltä osin kuin niitä ei ole vesioikeuden päätöksellä ratkaistu. Vesioikeuden myöntämisen luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vahingot on tutkittava ja ehdotettava tarvittaessa korvattavaksi viran puolesta. Ennen luvan myöntämistä aiheutuneet vahingot on vaadittava selvitettävä ja tarvittaessa ehdotettava korvattavaksi.

Perusteluina edellä mainittujen asioiden määräämiseen katselmustoimitukseen vesioikeus on lausunut, että

"Luvan hakijan ja asianosaisten käsitykset toiminnan vaikutuksista poikkeavat huomattavasti toisistaan. Hakija on hakemussuunnitelmassa ja kuulutusmenettelyn yhteydessä katsonut, että turvetuotantoalueiden vaikutukset ovat olleet tarkkailutulosten perusteella ja ovat tulevaisuudessakin vähäisiä ja kohdistuvat lievinä vain Torsanjokeen, mahdollisesti Torsanjoen suualueelle ja Sarajärven sekä selvinä vain Tervalampiin, joilla ei ole suurta kalataloudellista merkitystä. Sarajärven ja Torsanjärven tilassa ei ole hakijan käsityksen mukaan tapahtunut muutosta huonompaan tai parempaan. Näin ollen vesien laa-

dun tai kalaston muuttumisen vuoksi ei kalastuskunnille eikä rannanomistajille ole aiheutunut haittaa. Hakijan käsityksen mukaan muistuttajat eivät ole myöskään tuoneet esille mitään sellaista, jonka vuoksi hakemusta ei voitaisi ratkaista kuulusmenettelyllä.

Alueen yhdeksän kalastuskuntaa ja kalastusalue ovat muistutuskirjelmistä ilmenevällä tavalla vaatineet hakemuksen käsittelemistä katselmustoimituksessa. Ne ovat perustelleet vaatimustaan siten, että hakijan suunnitelmassaan esittämät tiedot kalastosta ja kalastuksesta ovat puutteellisia ja tarvitaan lisäselvityksiä niiden täydentämiseksi. Kalastuskunnat ovat muistutuksissaan vaatineet vahinkojen korvaamista ja tehneet korvausesityksensä. Lisäksi monet rannanomistajat ovat vaatineet turvetuotannosta aiheutuneiden ja aiheutuvien vahinkojen ja haittojen korvaamista.

Vesioikeus katsoo olevan mahdollista, että Raatesuon ja Oritsuon turvetuotantoalueen vesien johtamisesta on aiheutunut ja aiheutuu tuotantoalueen ja Sarajärven välisellä vesialueella rannan käytön, virkistyskäytön, talousveden oton ja kalastuksen estymisestä tai vaikeutumisesta sellaista vahinkoa, haittaa ja muuta edunmenetystä, josta on määrättävä maksettavaksi korvaus.

Lisäksi vesioikeus katsoo olevan mahdollista, että Kesselilänsuon turvetuotantoalueen vesien johtamisesta Ruosteojan ja Torsanjoen kautta Torsanjärveen on aiheutunut ja aiheutuu sanotuilla vesialueilla samankaltaisia vahingollisia ja haitallisia vaikutuksia kuin mitä edellä on sanottu Raate- ja Oritsuon tuotantoalueiden vesien johtamisen osalta.

Edelleen vesioikeus katsoo olevan mahdollista, että Juurikkasuon ja Saunalamminsuon suunniteltujen turvetuotantoalueiden vesien johtamisesta saattaa aiheutua Lietojassa ja Torsanjärvessä samankaltaisia vahingollisia tai haitallisia vaikutuksia kuin mitä edellä on sanottu muiden turvetuotantoalueiden osalta.

Asiassa esitettyjen selvitysten perusteella ei ole nyt mahdollista ratkaista rannan käytölle, virkistyskäytölle, talousveden otolle ja kalastukselle aiheutuneiden ja aiheutuvien edunmenetysten määrää ja korvaamista. Selvitystä ei voida turvetuotantoalueiden vaikutusten ja tarvittavien selvitysten laajuus huomioonottaen saada myöskään vesilain 16 luvun 11 §:n tarkoittamassa selvitysmenettelyssä. Näin ollen vahinkojen, haittojen ja muiden edunmenetysten yksityiskohtainen selvittäminen viivyttäisi kohtuuttomasti lupa-asian ratkaisemista vesioikeudessa. Myös yleisen edun kannalta on tärkeää, että luvan saajaa sitovat vesiensuojelutoimenpiteet määrätään viipymättä.

Vesilain 16 luvun 24 §:n 2 momentin säännöksen mukaan vesioikeus voi, jos yritystä koskevan luvan edellytykset ilmeisesti ovat olemassa, ratkaista asian muilta kuin yrityksestä aiheutuvien vahinkojen, haittojen ja muiden edunmenetysten johdosta suoritettavien rahakorvausten osalta. Turvetuotannosta jo aiheutuneet vahingot, haitat ja muut edunmenetykset voidaan tarkoituksenmukaisimmin selvittää katselmustoimituksessa. Katselmustoimituksen jälkeen vesioikeus määrää vahingot, haitat ja muut edunmenetykset joko esittäväksi toimenpitein tai rahalla korvattavaksi."

Katselmustoimituksen käsiteltäväksi siirretyt muistutukset

Katselmustoimituksessa käsiteltäväksi jääneitä vaatimuksia ovat vesioikeudelle tehdyissä muistutuksissa esittäneet seuraavat muistuttajat (numerot viittaavat vesioikeuden päätöksessä käytettyyn numerointiin):

AA ja 40 muuta erillistä muistutusta. (Muistuttajien nimi- ja kiinteistötiedot on poistettu tietoverkosta.)

KATSELMUSTOIMITUS

Menettely katselmustoimituksessa

Vesioikeus on 24.3.1998 määrännyt katselmustoimitusta varten toimitusinsinööriksi vanhemman insinöörin Alpo Korhosen Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksesta. Kaakkois-Suomen ympäristökeskus on 26.5.1998 määrännyt vanhemman tutkijan, hydrobiologi Pekka Vähänäkin mainitusta ympäristökeskuksesta avustavaksi virkamieheksi katselmustoimitukseen.

Avustavan virkamiehen lausunto on valmistunut 1.6.2001 ja katselmuskirja 18.6.2004.

Hakemus ja suunnitelma 27.12.1995 täydennyksineen, hakijan selitys 6.6.1996 lupahakemuksen johdosta tehtyihin muistutuksiin, vesioikeuden päätös 28.8.1997, velvoitetarkkailun vuosiyhteenveto vuodelta 1997 sekä hakijan yhteenveto nykytilanteesta ja uusien tuotantoalueiden käyttöönottoaikataulusta ovat olleet 25.8.-25.9.1998 yleisesti nähtävänä Rautjärven ja Ruokolahden kunnanvirastoissa.

Katselmustoimituksessa on pidetty katselmuskokoukset 25.9.1998 Rautjärven kunnassa Simpeleellä ja Ruokolahden kunnassa. Kokouksissa niillä, joille turvetuotantoalueiden kuivatusvesien johtamisesta on saattanut tai saattaa aiheutua vahinkoa, haittaa tai muuta edunmenetystä, on ollut tilaisuus joko suullisesti tai kirjallisesti esittää vaatimuksia ja selvityksiä.

Katselmuskirja 18.6.2004 sekä hakemus ja suunnitelma 27.12.1995 täydennyksineen, hakijan selitys 6.6.1996 lupahakemuksen johdosta tehtyihin muistutuksiin ja vesioi-

keuden päätös 28.8.1997 ovat olleet 19.7.-1.9.2004 yleisesti nähtävänä Ruokolahden ja Rautjärven kunnanvirastoissa. Asiakirjojen nähtävänä pitämistä koskevassa kuulutuksessa on ilmoitettu, että jos asianosainen on tyytymätön katselmuskirjaan, asianosaisella on puhevaltansa valvomiseksi oikeus esittää Itä-Suomen ympäristölupavirastolle muistutuksia, vaatimuksia ja huomautuksia. Muistutukset, vaatimukset ja huomautukset katselmuskirjan johdosta on puhevallan menettämisen uhalla tullut esittää kirjallisesti Itä-Suomen ympäristölupavirastolle viimeistään 1.9.2004.

TOIMITUSMIESTEN ESITYS

Toimitusmiehet ovat 18.6.2004 päivätyssä katselmuskirjassa lausuneet turvetuotantoalueiden vaikutuksista ja vaikutusten arvioimisesta avustavan virkamiehen lausuntoon perustuen muun muassa seuraavaa:

Turvetuotantoalueiden yhteisvaikutukset

a) Turvetuotantoalueiden ja muiden kuormituslähteiden ominaiskuormitukset

Torsan turvesoiden kuormitusta on pyritty arvioimaan laskennallisesti, koska Raate- ja Oritsuon turvetuotannon kuormituksen osuutta ei ole velvoitetarkkailun puitteissa arvioitu lainkaan ja koska Kesselilänsuon turvetuotannon velvoitetarkkailussa ja siihen perustuvassa kuormitusarvioinnissa on avustavan virkamiehen mielestä ollut monia puutteita. Laskennallisessa kuormitusarvioinnissa on turvetuotannon kuormitus arvioitu kolmena ajankohtana:

- *kunnostusvaiheessa* (1980-luvun alussa),
- *tuotantokaudella I* (1980- ja 1990-lukujen tuotantovuosina, jolloin vanhat vesiensuojelumenetelmät ovat olleet käytössä) ja
- *tuotantokaudella II* (luvan myöntämisen jälkeen vuodesta 2001 alkaen, jolloin oletuksena on ollut, että vesioikeusluvassa edellytetyt vesiensuojelutoimenpiteet on toteutettu).

Kunnostusvaiheen ja tuotantokauden I kuormitusarvioissa pinta-alakohtaisina ominaiskuormituslukuina on käytetty Heikkisen (1996) Siuruanjoen alueella käyttämiä turvetuotannon ominaiskuormituslukuja.

Tuotantoalueiden viime vuosien kuormitus (tuotantovaihe II) on voitu arvioida Vapo Oy:n Kaakkois-Suomen alueen tuotannossa olevien tarkkailusoiden perusteella, joiden vesiensuojelurakenteet ovat Torsan alueen soiden kaltaisia. Tuotantopinta-alaltaan lähinnä Torsan alueen soita vastaava on Luumäen kunnassa sijaitseva Leppisuo (66 hehtaaria, vesiensuojelurakenteet: kaksi laskeutusallasta, sarkaoja-altaat lietteenpidättimi-

neen, eristysosat). Leppisuon tuotantoalue on niin sanotussa tiheässä kuormitustarkkailussa (Saimaan vesiensuojeluyhdistys 1999, 2000).

Valuma-alueelta tulevien fosfori- ja typpihuuhtoumien arvioinnissa on käytetty ympäristöhallinnon käytössä olevaa vesistökuormituksen arviointi- ja hallintajärjestelmää (VEPS). Kiintoaineen taustakuormana on käytetty arvoa 1000 kg/km² vuodessa, joka kuvastaa karkeasti käsitellyltä valuma-alueelta tulevaa kiintoainekuormaa.

b) turvetuotannon osuus kuormituksesta

Laskennallisesti arvioiden *Kesselilänsuon* turvetuotannon osuus Torsanjoen ainekuormasta on ollut kunnostusvaiheessa 17-27 prosenttia sekä 1980-luvun lopun ja 1990-luvun tuotantokausina 8-17 prosenttia. Vesiensuojelutoimenpiteiden tehostuessa Kesselilänsuon laskennallinen kuormitusarvio on 4-11 prosenttia Torsanjoen ainekuormasta. Torsanjärven luoteisosan valuma-alueiden (3.052-3.055) yhteiskuormituksesta Kesselilänsuon osuus on ollut kunnostusvaiheessa 10-18 prosenttia ja tuotantovaiheessa 5-10 prosenttia. Vesiensuojelutoimenpiteiden tehostuttua osuus on 3-6 prosenttia.

Oritsuon ja Raatesuon turvetuotannon osuus Isoon Tervalampeen kohdistuneesta kuormituksesta on ollut kunnostusvaiheen aikana huomattava, 65-75 prosenttia, ja vesiensuojelutoimenpiteiden tehostuessa on turvetuotannon osuus vielä 44-55 prosenttia. Orit- ja Raatesuolla on laskennallisen kuormitusarvion mukaan selkeä vaikutus myös Sarajärveen, sillä turvetuotannon osuus Sarajoen valuma-alueelle kohdistuvasta kuormituksesta on ollut soiden kunnostusvaiheessa 18-34 prosenttia ja vielä vesiensuojelutoimenpiteiden tehostamisen jälkeenkin se on laskennallisten tulosten mukaan 5-16 prosenttia.

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon luvan mukaisen kuormituksen osuus Lietojan kuormituksesta on kunnostusvaiheessa 20-46 prosenttia ja tuotantovaiheessa 11-46 prosenttia. Juurikka- ja Saunalamminsuon luvan mukaisen kuormituksen osuus Torsanjärven luoteisosan valuma-alueiden (3.052-3.055) yhteiskuormituksesta tilanteessa, jossa Kesselilänsuon vesiensuojelutoimenpiteet ovat luvan mukaisessa kunnossa, tulee olemaan kunnostusvaiheessa 5 prosenttia ja tuotantovaiheessa 2-5 prosenttia.

c) turvetuotannon vesistövaikutukset

Toimitusmiehet ovat laskennallisiin kuormitusarviointeihin, maastotarkastuksissa tehtyihin havaintoihin ja osin vedenlaatutietoihin perustuen avustavan virkamiehen lausunnon mukaisesti katsoneet, että Torsan alueen turvetuotanto aiheuttaa haittaa tuotantoalueiden alapuolisten vesialueiden *virikistyskäytölle, rannan käytölle ja talousveden otolle*. Turvetuotannon kuivatusvesien ravinnekuormitus lisää rantakasvillisuutta ja edesauttaa leväkasvua. Kasvillisuuden ja levien runsastuminen haittaa vesien virikistyskäyttöä. Lisääntyvä vesikasvillisuus haittaa rannan käyttöä ja kasvillisuuden poistoon liittyvä työn määrä kasvaa. Osa turvetuotannon kuivatusvesien kiintoaineesta ajautuu tuulten ja virtausten mukana rannoille, mistä aiheutuu esteettistä haittaa ja puhdistustyön lisääntymistä. Veden laadun heikentyminen ja lisääntynyt kiintoaines vaikeuttavat veden käyttöä talousvetenä.

Virikistyskäyttöön liittyvien vahinkoalueiden rajaaminen ja haittaprosenttien suuruus perustuvat turvetuotannon kuormituksen laskennalliseen arviointiin ja harkintaan. Mi-

tä kauemmas kuormituslähteestä mennään, sitä vähäisempi on kuormituksen vaikutus vesien virkistyskäyttöön. Esitettävät haittaprosentit ovat aikajakson keskimääräisiä.

Jo aiheutuneiden vahinkojen haittaprosentteja määritettäessä on käytetty lähtökohtana turvetuotannon kunnostusvaiheen ja tuotantovaiheen I kuormitusosuuksia. Todellisuudessa kunnostusvaiheen kuormitus on ollut laskennallisesti suurempi, koska Torsan alueen vesiensuojelurakenteet eivät ole olleet valmiit heti kunnostusvaiheen alkamisaikana.

Avustavan virkamiehen lausunnon mukaan turvetuotannossa 1990-luvulla tapahtuneilla keskeytymisillä ei ole ollut suurta merkitystä virkistyskäyttöhaittojen esiintymiseen. Kesselilänsuon vuoden tuotantokatkoksella ei ole avustavan virkamiehen mukaan ollut lainkaan ainehuuhtoumia vähentänyttä vaikutusta. Raate- ja Oritsuolla tuotanto on ollut keskeytyksissä viisi vuotta. Jos tuotantoalueita ei ole tuona aikana jyrstetty, on ainekuormitus todennäköisesti vähentynyt jakson loppupuolella. Mikäli tuotantoalueita on pidetty tuotantokunnossa jyrstimällä suon pintakerrosta, eivät ainehuuhtoumat ole vähentyneet. Joka tapauksessa kyseessä olevilta turvetuotantoalueilta ennen tuotannon keskeyttämistä alapuoliseen vesistöön päässyt kiintoaines on liikkunut vähitellen matalista järviältaista toiseen aiheuttaen haittaa myös niinä vuosina, jolloin turvetuotanto on ollut keskeytynyt.

Myönnetyn luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvien vahinkojen haittaprosentteja määritettäessä on käytetty lähtökohtana tuotantovaiheen II kuormitusosuuksia.

Torsan alueen turvetuotanto aiheuttaa alapuolisessa vesistössä *kalataloudellista vahinkoa*, joka perustuu turvetuotannon kuivatusvesien kiintoaine- ja ravinnekuormitukseen. Turvetuotannon alapuolisiin virtavesiin kohdistuu raputaloudellista vahinkoa, joka perustuu rapuveden tuottoarvon alentumiseen.

Turvetuotannon varsin todennäköisesti aiheuttamia muutoksia Ison ja Pienen Tervalammen sekä näiden alapuolisten purojen kalakannoissa ja lajien välisissä suhteissa ei ole voitu osoittaa, koska tutkimusaineistoa mainittujen vesistöjen kalakannoista turvetuotantoa edeltävältä ajalta ei ole ollut käytettävissä.

Kala- ja raputaloudellisten vahinkoalueiden rajaaminen ja haittaprosenttien suuruus perustuvat turvetuotannon kuormituksen laskennalliseen arviointiin sekä avustavan virkamiehen harkintaan. Mitä kauemmas kuormituslähteestä mennään, sitä vähäisempi on kuormituksen vaikutus kalastukseen ja kalakantoihin. Esitettävät haittaprosentit ovat aikajakson keskimääräisiä.

Turvetuotantoalueiden alapuolisten virtavesien osalta vahinkoalue on tulevaisuudessa aiheutuvien kala- ja raputaloudellisten haittojen osalta sama kuin jo aiheutuneissa vahingoissa. Järvissä aiheutuvien kala- ja raputaloudellisten haittojen osalta aluerajaus ja haittaprosentit ovat samoja kuin tulevissa virkistyskäyttöhaitoissa.

Raatesuon ja Oritsuon turvetuotantoalueiden vaikutus

a) Ennen luvan myöntämistä aiheutuneet vaikutukset

Raate- ja Oritsuon turvetuotanto on ollut keskeytyksissä vuosina 1987-1991.

Toimitusmiehet ovat yhtyneet avustavan virkamiehen esitykseen haitta-alueista ja haittaprosenteista.

Virkistyskäyttöhaitta

Raatesuon ja Oritsuon turvetuotannosta ennen luvan myöntämistä aiheutuneen *virkestyskäyttöhaitan* osalta ovat vahinkoalueet ja haittaprosentit toimitusmiesten esityksen mukaan seuraavat:

Vahinkoalue B1, turvetuotannon haitta 70 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Iso Tervalampi.

Vahinkoalue B2, turvetuotannon haitta 50 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Pieni Tervalampi.

Vahinkoalue B3, turvetuotannon haitta 30 %

- Vahinkoalue sijaitsee Sarajärvässä rajautuen lännessä Pienestä Tervalammesta laskevaan puroon, etelässä Tervasaaren pengertie - Kuusisaari – Uitinniemi - linjalle ja pohjoisessa Louhapäänniemi – Louhapäänsaari – Pajuluodot - linjalle. Idässä vahinkoalue rajautuu mantereeseen.

Vahinkoalue B4, turvetuotannon haitta 10 %

- Vahinkoalue sijaitsee Sarajärvässä rajautuen vahinkoalueen B3 eteläpuolelle ulottuen kaakossa Rautsaaren ja sen mantereeseen yhdistäviin pengerteihin. Etelässä vahinkoalue päättyy Sarajärven luusuaan mukaan lukien Pusakosken kiinteistö.

Vahinkoalue B5, turvetuotannon haitta 5 % (yhteisvaikutus Kesselilänsuon A3 vahinkoalueen kanssa 15 %)

- Vahinkoalue sijaitsee Kaakojan edustalla Torsanjärvässä. Vahinkoalue rajautuu luoteessa Kesselilänsuon vahinkoalueeseen A2, kaakossa Hossiiniemestä lounaaseen kylänrajaan asti ulottuvaan linjaan ja etelässä kylänrajaan.

Raate- ja Oritsuon vahinkoalueeseen kuuluva Kaakojan edusta Torsanjärvässä edustaa yhteisvaikutusta Torsanjärvässä.

Oritsuon turvetuotantoalueen tarkoituksenmukainen kuivatusvesien johtaminen Kaakojan valuma-alueelle on lisännyt valuma-alueen huuhtoumia ja vaikuttanut näin ollen lisäävästi myös Kaakojan kautta Torsaan tulevaan kuormitukseen. Sarajärven eteläosan haittaprosentti on esitetty alhaisemmaksi kuin se voisi kuormitusarvioinnin perusteella olla. Turvetuotannon kuormituksesta aiheutuva virkestyskäyttöhaitta kohdistuu merkittävänä lähinnä Isoon ja Pieneen Tervalampeen sekä Pienestä Tervalammesta laskevan puroon edustalle.

Kala- ja raputaloushaitta

Raatesuon ja Oritsuon turvetuotannosta ennen luvan myöntämistä aiheutuneen *kalataloushaitan* osalta ovat vahinkoalueet ja haittaprosentit toimitusmiesten esityksen mukaan seuraavat:

Vahinkoalue G1, kalataloudellinen vahinko 70 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Iso Tervalampi. Kalataloudellinen haitta on syntynyt pyydysten likaantumisesta. Kalataloudellista haittaa vahinkoalueella on aiheutunut myös syys- ja talvikutuisten kalalajien lisääntymisalueiden liettymisestä ja turvetuotannon kuivatusvesien kaloja karkottavasta vaikutuksesta. Vahinkoalueen koko on noin 23 hehtaaria.

Vahinkoalue G2, kala- ja raputaloudellinen vahinko 50 %

- Vahinkoalueeseen kuuluvat Pieni Tervalampi ja sen yläpuolinen puro. Vahinkoalueella kalataloudellinen haitta on syntynyt pääasiassa pyydysten likaantumisesta sekä syys- ja talvikutuisten kalalajien lisääntymisalueiden liettymisestä.
- Vahinkoalueen virtavesiosuudella on aiheutunut raputaloudellista haittaa. Yläpuoliselta turvetuotantoalueelta päässyt kiintoaines on heikentänyt rapujen elinolosuhteita estäen kannan elpymistä viereisten vesialueiden rapukantojen tasolle.
- Vahinkoalueen koko on noin 8 hehtaaria, josta virtaveden osuus on noin 0,6 hehtaaria.

Vahinkoalue G3, kala- ja raputaloudellinen vahinko 30 %

- Vahinkoalueeseen kuuluvat Pienen Tervalammen alapuolinen puro ja puron edusta Sarajärvessä rajautuen lännessä Pieneen Tervalampeen, etelässä Tervasaaren pengertie – Kuusisaari – Uittinniemi -linjalle ja pohjoisessa Louhapäänniemi – Louhapäänsaari – Pajuluodot -linjalle. Idässä vahinkoalue rajautuu mantereeseen. Vahinkoalueen koko on noin 13 hehtaaria, josta virtaveden osuus on noin 0,3 hehtaaria.
- Vahinkoalueella G3 kalataloudellinen haitta on aiheutunut pyydysten likaantumisesta sekä jossain määrin syys- ja talvikutuisten kalalajien lisääntymisalueiden liettymisestä ja kaloja karkottavasta vaikutuksesta.
- Isoon Tervalampeen turvetuotantoalueelta tullut kiintoaines kulkeutuu lammen mataluudesta johtuen vähitellen eteenpäin kohti Sarajärveä. Kulkeutumista edistää valuma-alueen käsittelystä johtuva virtaamien äärevöityminen, jolloin kevät- ja syystulvat esiintyvät tavallista voimakkaampina.
- Vahinkoalueen G3 virtavesissä on aiheutunut myös raputaloudellista vahinkoa. Yläpuoliselta turvetuotantoalueelta päässyt kiintoaines on heikentänyt rapujen elinolosuhteita estäen kannan elpymistä viereisten vesialueiden rapukantojen tasolle.

Vahinkoalue G4, kalataloudellinen vahinko 10 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Sarajärvi rajautuen vahinkoalueen G3 eteläpuolelle ulottuen kaakossa Rautsaareen ja sen mantereeseen yhdistäviin pengertehin. Etelässä vahinkoalue päättyy Pusakoskeen. Vahinkoalueen pinta-ala on 160 hehtaaria.
- Vahinkoalueella G4 kalataloudellinen haitta on aiheutunut pyydysten likaantumisesta Tervalammista tulleen kiintoaineen liikkeessa vähitellen alavirran suuntaan ja ravinteiden lisätessä levätuotantoa.

Vahinkoalue G5, kalataloudellinen vahinko 10 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Väärälampi. Oritsuon turvetuotantoalueen tarkoituksenmukainen kuivatusvesien johtaminen Kaakojan valuma-alueelle on lisännyt valuma-alueen huuhtoumia ja vaikuttanut näin ollen lisäävästi myös Kaakojasta Väärälampeen kulkeutuvan kiintoaineen ja ravinteiden määrään vaikeuttaen kalastusta. Vahinko-alueen koko on noin 1,4 hehtaaria.

Vahinkoalue G6, kalataloudellinen vahinko 5 % (yhteisvaikutus Kesselilänsuon F4 vahinkoalueen kanssa 15 %)

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvessä Kaakojan edustalla. Vahinkoalue rajautuu pohjoisessa Kesselilänsuon vahinkoalueeseen F2, etelässä Hossiiniemi – kylänraja -väliseen linjaan ja lännessä kylänrajaan. Vahinkoalueen koko on noin 78 hehtaaria.
- Oritsuon turvetuotantoalueen tarkoituksenmukainen kuivatusvesien johtaminen Kaakojan valuma-alueelle on lisännyt valuma-alueen huuhtoumia ja vaikuttanut näin ollen lisäävästi myös Kaakojasta Torsaan kulkeutuvan kiintoaineen ja ravinteiden määrään vaikeuttaen kalastusta.

Raate- ja Oritsuon vahinkoalueeseen kuuluva Kaakojan edusta Torsanjärvessä edustaa yhteisvaikutusta Torsanjärvessä.

Sotkulampeen ei ole kohdistunut kalataloudellista haittaa, koska siellä ei ole ollut kalastustakaan.

b) Luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vaikutukset

Virkistyskäyttöhaitan osalta Raate- ja Oritsuon turvetuotannon luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvien haittojen vahinkoalue on rajattu samalla tavalla kuin ennen luvan myöntämistä aiheutuneissa vahingoissa kuitenkin niin, että vahinkoaluetta B5 (Kaakojan edusta Torsanjärvessä) vastaavaa vahinkoaluetta ei katsota syntyvän. Vahinkoalue on jaettu kolmeen osa-alueeseen siten, että ennen luvan myöntämistä aiheutuneista vahingoista määritellyt vahinkoalueet B3 ja B4 on yhdistetty.

Virkistyskäyttöhaitta

Raatesuon ja Oritsuon turvetuotantoalueiden luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvan virkistyskäyttöhaitan osalta ovat vahinkoalueet ja haittaprosentit toimitusmiesten esityksen mukaan seuraavat:

Vahinkoalue E1, turvetuotannon haitta 60 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Iso Tervalampi.

Vahinkoalue E2, turvetuotannon haitta 40 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Pieni Tervalampi.

Vahinkoalue E3, turvetuotannon haitta 10 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Sarajärvi rajautuen pohjoisessa Louhapäänniemi – Louhapäänsaari – Pajuluodot -linjalle, kaakossa Rautsaareen ja sen mantereeseen yhdistäviin pengerteihin. Etelässä vahinkoalue päättyy Sarajärven luusu-

aan mukaan lukien Pusakosken kiinteistö. Vaikutukset eivät ulotu Torsanjärveen.

Kala- ja raputaloushaikka

Raatesuon ja Oritsuon turvetuotantoalueiden alapuolisten virtavesien osalta vahinkoalue on luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvien *kala- ja raputaloudellisten haittojen* osalta sama kuin ennen luvan myöntämistä aiheutuneissa vahingoissa. Järvien osalta raja- ja haittaprosentit ovat samat kuin luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvi-
virkistyskäyttöhaitoissa vahinkoalueina E1-E3. Vaikutukset eivät ulotu Torsanjärveen.

Kesselilänsuon turvetuotantoalueen vaikutus

Toimitusmiehet ja avustava virkamies ovat todenneet tarkastusmatkalla 9.10.1998 turvetuotantoalueille, että Kesselilänsuon selkeytysaltaat on maaperästä johtuvista syistä jouduttu toteuttamaan lupahakemuksessa esitetyistä suunnitelmista poiketen. Vapo Oy on toimittanut Ruokolahden Kesselilänsuon uusitun suunnitelmapartan 13.10.1998. Suunnitelmapartta (MK 1:4 000) on katselmuskirjan liitteenä.

a) Ennen luvan myöntämistä aiheutuneet vaikutukset

Toimitusmiehet ovat yhtyneet avustavan virkamiehen esitykseen haitta-alueista ja haittaprosenteista.

Virkistyskäyttöhaitta

Kesselilänsuon turvetuotannosta ennen luvan myöntämistä aiheutuneen *virkistyskäyttöhaitan* osalta ovat vahinkoalueet ja haittaprosentit toimitusmiesten esityksen mukaan seuraavat:

Vahinkoalue A1, turvetuotannon haitta 30 %

- Vahinkoalue sijaitsee Ruosteojan alapuolella alkaen Torsanjoesta ja rajautuen idässä Torsanjärveen Hännänpöykönniemestä suoraan pohjoiseen kulkevaan linjaan noudattaen matalamman syvyyden (alle 15 metriä) vyöhykettä.

Vahinkoalue A2, turvetuotannon haitta 20 %

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä rajautuen luoteessa vahinkoalueeseen A1 ja kaakossa Lietojanniemi – Ahjoki -väliseen linjaan.

Vahinkoalue A3, turvetuotannon haitta 10 %

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä rajautuen luoteessa vahinkoalueeseen A2 ja kaakossa Hossiiniemestä lounaaseen kulkevaan linjaan. Vahinkoalue rajautuu pohjoisosassa päällekkäin Orit- ja Raatesuon vahinkoalueen B5 kanssa.

Kala- ja raputaloushaikka

Kesselilänsuon turvetuotannosta ennen luvan myöntämistä aiheutuneen *kala- ja raputaloushaikan* osalta ovat vahinkoalueet ja haittaprosentit toimitusmiesten esityksen mukaan seuraavat:

Vahinkoalue F1, kala- raputaloudellinen vahinko 30 %

- Vahinkoalueeseen kuuluvat Haaroinjoki, Torsanjoki ja Lammakko. Yläpuolinen turvetuotanto on aiheuttanut Haaro- ja Torsanjoella raputaloudellista haittaa. Kesselilänsuon turvetuotantoalueelta päässyt kiintoaines on heikentänyt rapujen elinolosuhteita. Lammakossa kalataloudellista haittaa on aiheutunut pyydysten likaantumisesta ja humuspitoisten vesien kaloja karkottavasta vaikutuksesta. Jossain määrin haittaa on aiheutunut talvikutuisten kalalajien lisääntymisalueiden liettymisestä. Vahinkoalueen pinta-ala on noin 2 hehtaaria, josta jokien osuus on noin yksi hehtaari.

Vahinkoalue F2, kalataloudellinen vahinko 30 %

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä rajautuen pohjoisessa Torsanjokeen ja idässä Hännänpöykönniemestä suoraan pohjoiseen kulkevaan rajaan noudattaen matalamman syvyyden (alle 15 metriä) vyöhykettä. Vahinkoalueen koko on 30 hehtaaria.
- Ennen luvan myöntämistä syntynyt kalataloudellinen haitta on aiheutunut ennen kaikkea kiinteiden pyydysten likaantumisesta, joka on vaikeuttanut kalastusta. Pyydysten likaantuminen on korostunut tuulisella säällä, jolloin vahinkoalueen mataluuden takia pohjalle laskeutunut aines on joutunut helposti tuulten aikaansaamien virtausten vuoksi takaisin vapaaseen veteen.
- Kalataloudellista haittaa vahinkoalueella on aiheutunut myös syys- ja talvikutuisten kalalajien lisääntymisalueiden liettymisestä ja humuspitoisten vesien kaloja karkottavasta vaikutuksesta.

Vahinkoalue F3, kalataloudellinen vahinko 20 %

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä rajautuen luoteessa vahinkoalueeseen F2 ja kaakossa Lietojanniemi – Ahjoki -väliseen linjaan. Vahinkoalueen koko on 104 hehtaaria.
- Kalataloudellista vahinkoa on aiheutunut kiinteiden pyydysten likaantumisesta ja jossain määrin myös syys- ja talvikutuisten kalalajien lisääntymisalueiden liettymisestä.

Vahinkoalue F4, kalataloudellinen vahinko 10 %

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä rajautuen luoteessa vahinkoalueeseen F3 ja kaakossa Hossiiniemestä lounaaseen kulkevaan linjaan. Vahinkoalue rajautuu pohjoisessa päällekkäin Raate- ja Oritsuon turvetuotantoalueiden vahinkoalueen G6 kanssa. Vahinkoalueen koko on noin 156 hehtaaria.
- Kalataloudellista vahinkoa on aiheutunut ennen luvan myöntämistä kiinteiden pyydysten likaantumisesta.

b) Luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vaikutukset

Kesselilänsuon turvetuotantoalueen luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvan *virikis-työskäyttöhaitan* osalta vahinkoalue on rajattu samalla tavalla kuin jo aiheutuneissa vahingoissa ja häittäprosentit ovat puolta pienempiä eli ovat toimitusmiesten esityksen mukaan seuraavat:

Vahinkoalue C1, turvetuotannon haitta 15 %

- Vahinkoalue sijaitsee Ruosteojan alapuolella alkaen Torsanjoesta ja rajautuen idässä Torsanjärven Hännänpöykönniemestä suoraan pohjoiseen kulkevaan rajaan noudattaen matalamman syvyyden (alle 15 metriä) vyöhykettä.

Vahinkoalue C2, turvetuotannon haitta 10 %

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä rajautuen luoteessa vahinkoalueeseen C1 ja kaakossa Lietojanniemi – Ahjoki -väliseen linjaan.

Vahinkoalue C3, turvetuotannon haitta 5 %

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä rajautuen luoteessa vahinkoalueeseen C2 ja kaakossa Hossiiniemestä lounaaseen kulkevaan linjaan. Vahinkoalueen pohjoisosa rajautuu päällekkäin Juurikka- ja Saunalamminsuon vahinkoalueen D2 kanssa ja eteläosa D3 kanssa.

Kala- ja raputaloushaitta

Kesselilänsuon turvetuotantoalueen alapuolisten virtavesien osalta vahinkoalue on luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvien *kala- ja raputaloudellisten haittojen* osalta sama ja haittaprosentti puolta pienempi kuin ennen luvan myöntämistä aiheutuneissa vahingoissa. Järvien osalta rajausta ja haittaprosentit ovat samat kuin luvan mukaisen toiminnan virkistyskäyttöhaitoissa. Vaikutukset eivät ulotu Torsanjärveen.

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon suunniteltujen turvetuotantoalueiden vaikutus

Tuotantoa Juurikka- ja Saunalamminsuolla ei ole vielä aloitettu.

Virkistyskäyttöhaitta

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotannosta aiheutuvan *virikistyskäyttöhaitan* osalta ovat vahinkoalueet ja haittaprosentit toimitusmiesten esityksen mukaan seuraavat:

Vahinkoalue D1, turvetuotannon haitta 50 %

- Vahinkoalueeseen kuuluu Lietoja.

Vahinkoalue D2, turvetuotannon haitta 10 % (yhteisvaikutus Kesselilänsuon C3 vahinkoalueen kanssa 15 %)

Toimitusmiesten käsitys poikkeaa avustavan virkamiehen esityksestä vahinkoalueen D2 osalta. Avustavan virkamiehen esitys on: *turvetuotannon haitta 40 % (yhteisvaikutus Kesselilänsuon C3 vahinkoalueen kanssa 45 %)*. Toimitusmiesten käsityksen mukaan esitetyt haittaprosentit eivät ole oikeassa suhteessa Kesselilänsuon vaikutusten kanssa.

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä Lietojan edustalla. Vahinkoalue rajautuu pohjoisessa Kesselilänsuon vahinkoalueeseen C2, kaakossa Hossiiniemestä lounaaseen kulkevaan linjaan ja etelässä kylänrajaan.

Vahinkoalue D3, turvetuotannon haitta 5 % (yhteisvaikutus Kesselilänsuon C3 vahinkoalueen kanssa 10 %)

- Vahinkoalue sijaitsee Torsanjärvässä vahinkoalueen D2 eteläpuolella rajautuen luoteessa Kesselilänsuon vahinkoalueeseen C2, kaakossa Verkkoniemen luoteis-puolelta kohti koillista kulkevaan linjaan.

Kala- ja raputaloushaitta

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotannosta aiheutuvan *kalataloushaitan* osalta ovat vahinkoalueiden rajausta ja hättäprosentit toimitusmiesten esityksen mukaan samat kuin virkistyskäyttöhaitassa. Toimitusmiesten käsitys poikkeaa avustavan virkamiehen esityksestä vahinkoalueen D2 osalta: *Vahinkoalue D2, turvetuotannon haitta 10 % (yhteisvaikutus Kesselilänsuon C3 vahinkoalueen kanssa 15 %)*. Avustavan virkamiehen esitys on: *Vahinkoalue D2, turvetuotannon haitta 25 % (yhteisvaikutus Kesselilänsuon C3 vahinkoalueen kanssa 30 %)*. Toimitusmiesten käsityksen mukaan esitetyt hättäprosentit eivät ole oikeassa suhteessa Kesselilänsuon vaikutusten kanssa.

Yhteisvaikutukset Torsanjärven

Ennen luvan myöntämistä aiheutuneiden vaikutusten osalta toimitusmiehet ovat todenneet, että Kesselilänsuon vaikutuksen lisäksi on Kaakojan kautta tullut Oritsuon ja Raatesuon vaikutus: virkistyshaitta B5 5 %, yhteisvaikutus A3/B5 15 % ja kalataloushaaitta G6 5 %, yhteisvaikutus F4/G6 15 %. Sarajärven kautta vaikutukset eivät ulotu Torsanjärven.

Myönnetyn luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvien vaikutusten osalta toimitusmiehet ovat todenneet, että Torsanjärven kohdistuu vain Kesselilänsuon vaikutus, kunnes Juurikkasuo ja Saunalamminsuo otetaan käyttöön. Tällöin Lietojan kautta tuleva vaikutus on sekä virkistyshaitan että kalataloushaitan osalta D2 10 % ja D3 5 %, yhteisvaikutukset ovat C3/D2 15 % ja C3/D3 10 %. Sarajärven kautta vaikutukset eivät ulotu Torsanjärven.

Muutosesitykset annettuun lupapäätökseen

Toimitusmiehet ovat esittäneet, että vesioikeuden 28.8.1997 antaman lupapäätöksen nro 40/97/2 tarkkailulupamääräyksestä 7) poistetaan velvoite toimittaa tarkkailun tulokset tiedoksi Punkaharjun kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, koska hankkeiden vaikutukset eivät yllä sinne. Kymen maaseutuelinkeinopiiri muutetaan Kaakkois-Suomen TE-keskukseksi.

Lupamääräyksen 10) osalta (kalatalousmaksun maksaminen ja siitä määrätty viivästyskorko) toimitusmiehet ovat esittäneet, että kalatalousmaksu ja viivästyskorkolauselma tulee korjata ajanmukaiseksi.

Asianosaisten kuuleminen

Asianosaisia on katselmustoimituksen kuluessa kuultu katselmuskokouksissa Rautjärven Simpeleellä ja Ruokolahdella 25.9.1998. Lisäksi asianosaiset ovat lähettäneet suoraan toimitusinsinöörille kirjallisia vaatimuksia ja selvityksiä.

Katselmuskirjassa toimitusmiehet ovat antaneet lausuntonsa vesioikeudelle jätetyistä korvaus- ja toimenpidevaatimuksista (esittäjät lueteltu edellä kohdassa "Katselmus-

toimituksen ratkaistavaksi siirretyt muistutukset") ja asianosaisten kuulemisen yhteydessä esille tulleista vaatimuksista.

Ennen luvan myöntämistä aiheutuneet vahingot ja vahinkoarvion perusteet

a) Rannan käytön, virkistyskäytön ja talousveden oton estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuneet vahingot

Toimitusmiehet ovat todenneet, etteivät pilaantuneen vesialueen rannalla sijaitsevien loma-asuntojen myynnin vaikeutuminen ja myyntiarvon lasku ole vesilain mukaan korvattavaa vahinkoa. Vesilain tulkinnassa on katsottu, että virkistyskäyttöhaitan korvaaminen rantakiinteistön myyntiarvon alenemisen perusteella on mahdollista vain poikkeustapauksissa eli pilaantumisen ollessa täydellistä tai pysyvää.

Suomen oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että vesistön pilaantumisen tunnusmerkit täyttävä vesistön veden laadun muutos voi aiheuttaa rantakiinteistöille korvattavaa menetystä. Vesistön pilaantuminen aiheuttaa rannan käytön, virkistyskäytön ja talousveden oton estymistä tai vaikeutumista. Kun vesistön käyttöoikeudet perustuvat rannan omistusoikeuteen, saavat ne erityisen suojan, jolloin käytön estyminen tai vaikeutuminen korvataan vesistön virkistyskäyttöhaittana vesilain 11 luvun 3 §:n 6 momentin perusteella. Tällöin rannan omistuksen oikeussuoja käsittää myös rantakiinteistön edustan vesialuetta. Toimitusmiehet ovat virkistyskäyttöhaittakorvauksia määrittäessään soveltaneet vesiylioikeuden käyttämiä arviointiperusteita, jotka ilmenevät muun muassa vesiylioikeuden ratkaisujen nrot 219/1989, 43/1990 ja 99/1993 perusteista.

Toimitusmiesten mukaan turvetuotantoalueiden kuivatusvesien johtaminen Torsanjärveen sekä Tervalampien kautta Sarajärveen ei vahingoita ranta-alueita eikä siitä aiheudu rantakiinteistöjen myyntiarvon alenemisena korvattavaa edunmenetystä. Kuivatusvesien johtaminen kuitenkin vaikeuttaa rantojen käyttämistä virkistystarkoituksiin ja veden käyttämistä talousvetenä.

Vain rakennettua rantakiinteistöä pidetään virkistykseen käytettävänä. Samalla omistajalla ja käyttäjällä voi olla vain yksi virkistykseen käytettävä, korvaukseen oikeuttava kiinteistö.

Veden käyttäminen talousvetenä koskee loma-asutusta. Vakituisen asutuksen ja ympärivuotisen loma-asutuksen osalta on katsottu, että jo rakennusluvassa edellytetään kiinteistön vedenhankinnan järjestämistä muuten kuin käsittelemättömän pintaveden varaan.

Haitan suuruutta arvioitaessa on otettu huomioon, kuinka hyvin ranta-alue rakennuksineen soveltuu vesistösidonnaiseen virkistyskäyttöön sekä missä määrin niitä käytetään virkistystarkoituksiin ja vesistön vettä talousvedeksi.

Rakentamattoman rannan omistajille ei käyttöhaittaan perustuvassa vahingonarvioinnissa voida esittää odotusarvokorvausta, vaikka vesistön likaantuminen saattaakin estää rannan käyttämistä suunnitellulla tavalla. Mahdollinen korvaus määräytyy vallitsevien olosuhteiden perusteella.

Vuosikorvauksen enimmäismäärä (maksimivuosikorvaus)

Toimitusmiehet ovat arvioineet, että ilman turvetuotannon vaikutusta kuhunkin tilaan liittyvä, vesistön käyttöön perustuvan virkistyskäyttöedun ja talousveden käyttöedun vuotuinen arvo vuoden 2003 hintatasossa on enintään 500 euroa;

- Torsanjärvi ja Sarajärvi 500 euroa,
- Iso ja Pieni Tervalampi 250 euroa,
- Lietoja 100 euroa.

Kun turvetuotannon vesistövaikutuksilla aiheutetaan tämän edun menetystä, kysymyksessä on enimmillään 500 euron vuotuinen korvattava virkistyskäyttöhaitta.

Soveltuvuusprosentti

Haitan suuruutta arvioitaessa on otettu huomioon, kuinka hyvin ranta-alue rakennuksineen soveltuu vesistösidonnaiseen virkistyskäyttöön sekä missä määrin sitä on käytetty virkistystarkoituksiin ja vesistön vettä talousvedeksi.

Kustakin haitta-alueella sijaitsevasta rantakiinteistöstä on maastotarkastuksen perusteella arvioitu soveltuvuus ja käyttö.

Soveltuvuuden pisteytyksen (1-5) perusteina ovat olleet

- ilmansuunta, johon ranta avautuu;
- rannan laatu maalla ja vedessä sekä
- rakennusten käyttötarkoitus ja taso.

Käytön pisteytyksen (1-5) perusteina ovat olleet

- omistajan/haltijan haastattelu, jos on tavattu;
- rakennusten ja pihapiirin kunto sekä
- onko kaivo, onko vene ynnä muuta käyttöä edistävää.

Soveltuvuusprosentti on soveltuvuus- ja käyttöpisteiden summa kerrottuna kymmenellä.

Haittaprosentti

Haittaprosentit ja haittavyöhykkeet perustuvat pääosin avustavan virkamiehen lausuntoon 1.6.2001. Ne on arvioitu velvoitetarkkailussa havaitun veden laadun ja tulevan vesistökuormituksen perusteella. Näitä arvioitaessa on otettu huomioon vesistön hygieeninen tila, leväkukinnat ja vesistössä esiintyvät haitalliset aineet.

Vuosikorvaus

Tilakohtainen korvattava vuotuinen vahinko eli vuosikorvaus on haitta- ja soveltuvuusprosentin mukainen osuus maksimivuosikorvauksesta eli

vuosikorvaus = haittaprosentti * soveltuvuusprosentti * maksimivuosikorvaus.

Korvausjakso

Korvausjakso alkaa enintään kymmenen vuotta taaksepäin korvausvaatimuksen tekemisestä ja jatkuu luvan myöntämispäivään 28.8.1997 saakka. Korvausvaatimukset on esitetty keväällä 1996, joten korvaukseen oikeuttavat vuodet ovat 1986-1996, kuitenkin enintään omistus- tai hallintaoikeusaika.

Kokonaiskorvaus

Kokonaiskorvaus muodostuu korvausjakson pituuden ja vuosikorvauksen tulona.

kokonaiskorvaus = korvausjakso * vuosikorvaus.

b) Kalastuksen estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuneet vahingot

Turvetuotannon kuivatusvesien kiintoainepäästöt ja ravinnepitoisuuden kasvun seurauksena tapahtuva leväkasvu aiheuttavat turvetuotantoalueiden alapuolisissa vesistöissä pyydysten likaantumista. Likaantunut pyydys kalastaa huonosti. Mikäli kalastavuus halutaan säilyttää, joudutaan pyydyksiä puhdistamaan entistä useammin. Tämä lisää työmäärää ja kuluttaa pyydyksiä.

Turvetuotannon aiheuttama kalastuksen vaikeutuminen ja lisääntymisalueiden liettymisestä johtuva saalismenetys järviolueilla esitetään korvattavaksi haitta-alueen hehtaarisaliin arvon mukaan.

Haaroinjoen, Torsanjoen sekä Ison ja Pienen Tervalammen alapuolisen puron rapukannalle turvetuotannosta aiheutunut haitta esitetään korvattavaksi lähialueiden saaliin arvon mukaan suhteutettuna vahinkoalueen kokoon. Avustavan virkamiehen lausunnon (s. 94) mukaan turvetuotannon kuivatusvesien kiintoaine on heikentänyt turvetuotantoalueiden alapuolisten virtavesien rapukantoja ja estänyt rapukantojen palautumisen 1970-luvun rapuruton jälkeen lähialueiden vesistöjen rapukantojen tasolle.

Avustavan virkamiehen lausuntoon perustuen korvattavat kala- ja raputaloudelliset vahingot arvioidaan katselmuskirjassa seuraavasti:

Korvausjakso

Kalataloudellinen haitta

Korvausjakso alkaa kymmenen vuotta taaksepäin korvausvaatimusten tekemisestä ulottuen vesioikeuden luvan myöntämistä (28.8.1997) edeltäneeseen vuoteen saakka. Torsan alueen kalastuskunnat ovat jättäneet virka-apuhakemuksen Itä-Suomen vesioikeuteen 29.11.1993, jolloin korvausjakso ajoittuu vuosille 1983-1996. Koska virka-apuhakemus on jätetty marraskuun lopulla, jolloin varsinaisen kalastuskausi on päätynyt, alkaa korvausjakso vasta vuodesta 1984.

Pienen Tervalammen osalta korvausjakso alkaa jo vuodesta 1981, koska Ensio Voutilainen ja Matti O. Kärkäs ovat Itä-Suomen vesioikeudelle 19.2.1991 toimittamassaan virka-apuhakemuksessa maininneet yläpuolisen turvetuotannon aiheuttavan kalastustoimen vaikeutumista Pienellä Tervalammella.

Raputaloudellinen haitta

Kymen kalastuspiirin raputiedustelun mukaan rapuruton 1970-luvun puolivälissä tuhoamat rapukannat eivät olleet palautuneet Torsanjärven alueella vielä vuoteen 1984 mennessä. Vuoden 1988 tiedustelussa oli alueen järvistä saatu jo rapusaaliita, joten turvetuotannon alapuolisten virtavesiosuuksien rapukannoille kohdistuva haitta on alkanut vasta vuodesta 1988.

Keskimääräinen hehtaarisaaalis ja saaliin arvo

Keskimääräiset hehtaarisaaalit on arvioitu käytettävissä olevien tietojen pohjalta. Saaliin arvoa laskettaessa on käytetty Suomenlahden kalastajahintoja vuonna 1999, koska sisävesiltä ei ole olemassa virallisia kalastajahintatietoja muikkua lukuun ottamatta.

Kalastuskokemuksen arvon huomioimiseksi kalastajahinnat on kerrottu luvulla 2,2. Sipposen (1987) mukaan myös kalastuskokemuksen arvo tulee huomioida vapaa-ajankalastuksen merkityksen arvioinnissa. Pelkästään saaliin arvon tai kalastuskustannusten perusteella tapahtuva vapaa-ajankalastuksen merkityksen arviointi johtaa virheelliseen tulokseen. Kalastuskokemuksen arvon huomioimiseksi Sipponen esittää keskiarvoihin perustuvan tarkastelun perusteella kalastajahintaisen arvon kerrottavan luvulla 2,2 (vaihtelu 1,6-4,7). Saaliin arvossa on otettu huomioon myös arvonlisävero (17%).

Kalataloudellisissa vahinkoarvioissa on useimmiten otettu huomioon myös pyyntikustannukset, jotka ovat yleensä olleet 25-40 % saaliin arvosta. Torsan alueella ei ole tehty laskelmia pyyntikustannuksista. Pyyntikustannuksia aiheutuu esimerkiksi pyyntivälineiden hankkimisesta ja pyyntimatkoista. Pyyntikustannusten arvioidaan olevan vahinko-alueella noin 30 % saaliin arvosta.

Vahinkoalueen keskimääräinen hehtaarisaaalis ja ravun osalta saalis/jokikilometri on avustavan virkamiehen lausunnossa laskettu alueelta saatujen saalistietojen perusteella.

Näiden lähtötietojen perusteella vapaa-ajankalastajien saaliin arvo on ollut Torsalla noin 18,5 €/ha (110 mk/ha) ja Sarajärvellä 38,7 €/ha (230 mk/ha). Tervalampien, Väärälammen ja Lammakon saaliin arvo oli alle 17 €/ha (100 mk/ha).

Rapusaaliin arvo on 339,7 €/jokikm (2 019,6 mk/jokikm). Kun turvetuotantoalueiden alapuolisten virtavesivahinkoalueiden kokonaispituus on 2,52 km, on rapusaaliin arvo yhteensä 856,0 €/vuosi (5 089,4 mk/vuosi).

Kalastuskuntakohtaiset korvaukset

Kalastuskuntakohtaisia (nykyiset osakaskunnat) korvauksia laskettaessa on huomioitu keskimääräisen saaliin arvo korvausjaksolla, vahinkoprosentti ja kalastuskunnan pinta-ala kalataloudellisella vahinkoalueella. Raputaloudellisten vahinkoalueiden osalta korvaukset on laskettu virtaveden muunnetun pituuden mukaan.

Turvetuotannon aiheuttamien vuotuisten kala- ja raputaloudellisten vahinkojen arvo on 2 291,5 € (13 624,9 mk). Eniten vuotuista vahinkoa on aiheutunut Rautjärven Torsansalon kalastuskunnalle (920 €) ja Torsantaan 6-9 kalastuskunnalle (833 €).

Vahinkojen arvosta noin 46,4% (1 064 €) on Kesselilänsuon turvetuotannon aiheuttamia. Orit- ja Raatesuon alapuolisten vesialueiden vuotuisten vahinkojen arvo on ollut 1 227 € (53,6%). Vuotuisten vahinkojen arvosta raputaloushaittojen osuus on ollut 13,5%.

Vuosina 1981-83 korvattavaksi esitettävä kalataloudellisen vahingon arvo on ollut yhteensä 177,2 € (1 053,4 mk) Pieneen Tervalampeen kohdistuneen vahingon osalta. Vuosina 1984-96 kala- ja raputaloudellisen vahingon arvo on ollut yhteensä 29 790,2 € (177 124,3 mk). Korvattavan vahingon arvo ennen luvan myöntämistä on näin ollen yhteensä 29 967,34 € (178 177,7 mk). Laskelmissa ei ole huomioitu korkoa.

Luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vahingot ja vahinkoarvion perusteet

a) Rannan käytön, virkistyskäytön ja talousveden oton estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuvat vahingot

Vuosikorvaus

Vuosikorvaus määritetään samoin kuin ennen luvan myöntämistä aiheutuneiden vahinkojen osalta. Tilakohtainen korvattava vuotuinen vahinko eli vuosikorvaus on haitta- ja soveltuvuusprosentin mukainen osuus maksimivuosisuuruksesta eli

vuosisuuruus = haittaprosentti * soveltuvuusprosentti * maksimivuosisuuruus

Kertakaikkinen korvaus = 20 * vuosikorvaus

Kertakaikkisissa korvauksissa korkokantana käytetty 5 % perustuu vesilain 3 luvun 3 §:ssä säädettyyn vesivoimasta saatavan hyödyn arviointiin, jossa kokonaishyödyn on laskettu olevan vuosittain tuotettavan sähkön arvo 20-kertaisena. Yhtenäisyyden vuoksi samaa korkokantaa on käytetty hyödyn ja vahingon arvioinnissa myös muissa vesistöjä muuttavissa ja pilaavissa toiminnoissa.

b) Kalastuksen estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuvat vahingot

Torsan alueen vesiensuojelutoimenpiteet ovat saavuttaneet luvanmukaisen kunnan vasta vuoden 2001 alusta. Näin ollen vuotuisen kala- ja raputaloudellisen haitan arvo on ollut vuoden 2000 loppuun saakka aiemmin laskettu 2 291,5 €/vuosi (13 624,9 mk/v). Kalatalousmaksun pienuudesta (5 000 mk) johtuen on luvan myöntämisen jälkeen vuosina 1997-2000 jäänyt korvaamatta turvetuotannon aiheuttamia kala- ja raputaloudellisia haittoja 1450,6 €/vuosi (8 624,9 mk/v).

Torsan alueen turvetuotannosta vuodesta 2001 aiheutuvan kala- ja raputaloudellisen vahingon vuotuinen arvo on käyttöön jo otettujen tuotantosoiden (Kesselilänsuo, Raatesuo ja Oritsuo) osalta yhteensä 1 534 €/vuodessa ja Juurikkasuon ja Saunalamminsuon osalta, joita ei ole otettu vielä käyttöön, yhteensä 215 €/vuodessa.

Toimenpide-esitykset vahinkojen estämiseksi

Toimitusmiehet eivät ole esittäneet lupapäätöksessä esitettyjen tuotantoalueiden ja las-kuojien kunnossapidosta määrättyjen toimenpiteiden lisäksi muita vesistöissä tapahtuvia kunnostustoimenpiteitä.

TOIMITUSMIESTEN ESITYS KORVAUKSIKSI

Toimitusmiesten kiinteistö- ja vesialueomistajakohtainen korvausesitys:

a) Rannan käytön, virkistyskäytön ja talousveden oton estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuneet ja aiheutuvat korvaukset

Korvaukseen oikeutettu on kiinteistön nykyinen omistaja ja tämän hetkinen kiinteistöjako otetaan huomioon, ellei kaupp- tai muussa jakokirjassa ole toisin sovittu siitä, kuka on korvaukseen oikeutettu.

Tästä sähköisessä muodossa olevasta päätöksestä on poistettu kiinteistökohtaiset korvaustiedot.

Raatesuon ja Oritsuon turvetuotantoalueet

KORVAUKSET HAITTA-ALUE **B1/E1 70/60 %** (Iso Tervalampi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ

Ennen lupaa B1 70 %	472,50
Luvan jälkeen E1 60 %	3000,00

KORVAUKSET HAITTA-ALUE **B2/E2 50/40 %** (Pieni Tervalampi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ

Ennen lupaa B2 50 %	600,00
Luvan jälkeen E2 40 %	600,00

KORVAUKSET HAITTA-ALUE **B4/E3 10/10 %** (Sarajärvi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ

Ennen lupaa B4 10 %	1925
Luvan jälkeen E3 10 %	12500

Kesselilänsuon turvetuotantoalue

KORVAUKSET HAITTA-ALUE **A1/C1 30/15 %** (Torsanjärvi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ

Ennen lupaa A1 30 %	2670
----------------------------	-------------

Luvan jälkeen C1 15 % 4800

KORVAUKSET HAITTA-ALUE A2/C2 20/10 % (Torsanjärvi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ

Ennen lupaa A2 20 % 4020

Luvan jälkeen C2 10 % 6000

KORVAUKSET HAITTA-ALUE A3+B5/C3 15/5 % (Torsanjärvi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ

Ennen lupaa A3/B5 15 % 1155

Luvan jälkeen C3 10 % 1850

KORVAUKSET HAITTA-ALUE A3/C3 10/5 % (Torsanjärvi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ

Ennen lupaa A3 10 % 200

Luvan jälkeen C3 5 % 1350

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotantoalueet

KORVAUKSET HAITTA-ALUE D1 50 %, D2 10 %, D3 5 % (Lietoja ja Torsanjärvi)

KORVAUKSET YHTEENSÄ D1 50% 200

*** Juurikka- ja Saunalammin- D2 10% 3700**

suon käyttöönoton jälkeen D3 5% 1350

Yht. 5250

**b) Esitys kalastuksen estymisestä tai vaikeutumisesta aiheutuneista ja aiheutuvis-
ta korvauksista sekä kalatalousmaksusta**

1. Vapo Oy:n on maksettava Torsan alueella harjoitettavalle kalastukselle ja rapukan-
noille vuosina 1981-1996 aiheutuneista haitoista korvauksia seuraavasti:

Torsantaan 6-9 kalastuskunnalle tai sitä vastaavalle osakaskunnalle 59,05 €/vuosi vuo-
silta 1981-83, yhteensä 177,17 €(1053,4 mk) ja 832,54 €/vuosi vuosilta 1984-96, yh-
teensä 10 822,98 €(64 350,5 mk). Korvaukset yhteensä 11 000,15 €(178 177,7 mk).
Virka-apuhakemus on tehty Itä-Suomen vesioikeudelle 19.2.1991, joten vuosikorvauk-
sille lasketaan kuuden prosentin vuotuinen korko 19.2.1991 alkaen eräpäivään saakka.

Rautjärven Torsansalon kalastuskunnalle tai sitä vastaavalle osakaskunnalle 919,82
€/vuosi vuosilta 1984-96, yhteensä 11 957,66 €(71 096,9 mk). Virka-apuhakemus on
tehty Itä-Suomen vesioikeudelle 29.11.1993, joten vuosikorvauksille lasketaan kuuden
prosentin vuotuinen korko 29.11.1993 alkaen eräpäivään saakka.

Pohja-Lankilan kalastuskunnalle tai sitä vastaavalle osakaskunnalle 162,60 €/vuosi vuosilta 1984-96, yhteensä 2 113,80 €(12 568,2 mk). Virka-apuhakemus on tehty Itä-Suomen vesioikeudelle 29.11.1993, joten vuosikorvauksille lasketaan kuuden prosentin vuotuinen korko 29.11.1993 alkaen eräpäivään saakka.

Mäkelän kalastuskunnalle tai sitä vastaavalle osakaskunnalle 216,59 €/vuosi vuosilta 1984-96, yhteensä 2 815,67 €(16 741,4 mk). Virka-apuhakemus on tehty Itä-Suomen vesioikeudelle 29.11.1993, joten vuosikorvauksille lasketaan kuuden prosentin vuotuinen korko 29.11.1993 alkaen eräpäivään saakka.

Hölmölän kalastuskunnalle tai sitä vastaavalle osakaskunnalle 160,00 €/vuosi vuosilta 1984-96, yhteensä 2 080,00 €(12 367,3 mk). Virka-apuhakemus on tehty Itä-Suomen vesioikeudelle 29.11.1993, joten vuosikorvauksille lasketaan kuuden prosentin vuotuinen korko 29.11.1993 alkaen eräpäivään saakka.

Maksun viivästyessä sille on maksettava eräpäivästä maksupäivään korkolain mukaista vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

2. Vapo Oy:n on maksettava Kaakkois-Suomen TE-keskuksen kalatalousyksikölle vuodesta 1997 alkaen vuosittain tammikuun loppuun mennessä kalatalousmaksu käytettäväksi Torsanjärven vesistön kalastolle ja kalastukselle aiheutuvien vahinkojen ehkäisemistoimiin. Maksun suuruus on 2 291,54 €/vuosi vuosilta 1997-2000 ja 1 534 €/vuosi vuodesta 2001 alkaen. Maksusta vähennetään jo maksetut kalatalousmaksut 5 000 mk/vuosi eli 840,94 €/vuosi.

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon suunniteltujen turvetuotanto-alueiden käyttöönoton valmistelutoimien alettua maksu nousee 215 €eli on 1 749 €/vuosi.

Kalatalousmaksun käytöstä on kuultava alueen kalastuskuntia.

Taannehtivasti maksettavat erät maksetaan päätöksen antovuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä ja niihin lisätään kuuden prosentin vuotuinen korko. Maksun viivästyessä sille on maksettava eräpäivästä maksupäivään korkolain mukaista vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyksiköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron.

c) Korvausten maksaminen VL 11:14, 14a

Samalla kun annetaan korvausvelvollisuudesta ratkaisu, on määrättävä, milloin ja miten korvaus on suoritettava.

Vuosikorvauksille ja kertakaikkiselle korvaukselle maksetaan vesilain mukaan vuotuista korkoa kuusi (6) prosenttia eräpäivään saakka. Vuotuisille korvauksille korko määrätään maksettavaksi kunkin vahinkovuoden puolivälistä 1.7. lukien.

Eräpäivän jälkeiseltä ajalta on viran puolesta määrättävä maksettavaksi korkoa sen mukaan kuin korkolaissa (633/82) säädetään viivästyskorosta. Korkolain muutoksen (997/98) 4 pykälän 3 momentin mukaan maksun viivästyessä sille on maksettava eräpäivästä maksupäivään vuotuista viivästyskorkoa, joka ylittää seitsemällä prosenttiyk-

siköllä kulloinkin voimassa olevan ministeriön vahvistaman viitekoron (viivästyskorko on 9,5% 1.7.2003 alkaen).

KATSELMUSKIRJAN JOHDOSTA YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOLLE ESITETYT MUISTUTUKSET

Katselmuskirja 18.6.2004 sekä hakemus ja suunnitelma 27.12.1995 täydennyksineen, hakijan selitys 6.6.1996 lupahakemuksen johdosta tehtyihin muistutuksiin ja vesioikeuden päätös 28.8.1997 ovat olleet 19.7.-1.9.2004 yleisesti nähtävänä Ruokolahden ja Rautjärven kunnanvirastoissa. Asiakirjojen nähtävänä pitämistä koskevassa kuulutuksessa on ilmoitettu, että jos asianosainen on tyytymätön katselmuskirjaan, asianosaisella on puhevaltansa valvomiseksi oikeus esittää Itä-Suomen ympäristölupavirastolle muistutuksia, vaatimuksia ja huomautuksia. Muistutukset, vaatimukset ja huomautukset katselmuskirjan johdosta on puhevallan menettämisen uhalla tullut esittää kirjallisesti Itä-Suomen ympäristölupavirastolle viimeistään 1.9.2004.

Muistutukset, vaatimukset ja huomautukset katselmuskirjan johdosta

1) **BB ja ynnä muut** ovat yhteisessä vaatimuskirjelmässään lausuneet, että Vapo Oy:n Kesselilänsuolla harjoittamasta turpeenostosta syntyneistä, puutteellisesti puhdistetuista kuivatusvesistä on toiminnan alusta lähtien aiheutunut edellä mainituille Rautjärven kunnan Torsansalon kylässä sijaitseville Torsanjärven rantatiloille pysyvää haittaa ja vahinkoa seuraavasti:

- Järven veden laadun huononeminen vaikeuttaa kalastusta muun muassa siten, että pyydyksiä joudutaan puhdistamaan tiheästi niiden nopean likaantumisen takia.
- Järven vesi likaantuu ajoittain niin pahasti, että käyttö- ja saunaveden ottaminen järvestä ei ole mahdollista vaan se on noudettava muualta.
- Rantaan ajelehtiva suoainesjäte likaa rantoja ja rantojen hiekkapohjaisia alueita, mistä aiheutuu visuaalista haittaa ja hajuhaittaa. Eniten tätä haittaa esiintyy tilaan Narsakala RN:o 9:85 kuuluvassa pienessä lahdenpohjukassa, josta sinne ajelehtiva suomassa ei pääse ajautumaan tuulen mukana pois. Rantaan jatkuvasti ajautuvan suojätteen määrä on liian suuri jatkuvasti ihmisvoimin poistettavaksi.
- Turvetuotannon juoksutusvedet ovat lisänneet Torsanjärven rehevöitymistä siten, että järvellä esiintyy ajoittain sinilevää, mikä ilmenee Rautjärven kunnan terveystarkastaja-ympäristönsuojelusihteerin 26.7.2004 tekemästä tarkastuspöytäkirjasta.

- Rantakiinteistöjen arvo on alentunut järven jatkuvasti lisääntyneen saastuneisuuden takia.

Vapo Oy:n kesällä 2004 tekemä Kesselilänsuon laskuojien syventäminen on entisestään lisännyt ja tulee yhä lisäämään Torsanjärven saastumista. Kun Vapo Oy aloittaa turpeen noston ja siihen liittyvän kuivatusvesien laskemisen Torsanjärveen myös Juurikkasuolla ja Saunalamminsuolla, tulevat Torsanjärven saastuminen sekä siitä muistuttajille koitua haitta ja vahinko edelleen lisääntymään.

Kirjelmän allekirjoittajat ovat kiinteistöjensä arvojen ja asumismukavuuden hyväksyttävällä tasolla säilyttämiseksi ja sekä jo aiheutuneiden että tulevaisuudessa aiheutuviin vahinkojen korvaamiseksi esittäneet seuraavat vaatimukset:

- Orgaanisen suojätteen pääsy Torsanjärveen on estettävä kaikilta turpeennostoalueilta asentamalla riittävät puhdistusjärjestelmät.
- muistuttajien omistamille kiinteistöille jo aiheutuneista ja arvioiduista tulevaisuudessa aiheutuvista vahingoista sekä tilojen arvojen alentumisesta on maksettava korvausta viivästyskorkeineen. Korvaukset tulee määrittää samanlaisen katselmuksen ja arvioinnin perusteella, joka on jo suoritettu Torsanjärven länsi- ja lounaispään eteläisellä ja pohjoisella rannalla sijaitsevien tilojen osalta.

Muistutuksen liitteenä on Rautjärven terveystarkastaja-ympäristönsuojelusihterin tarkastuskertomus 19.7.2004 Torsanjärven Heinilahden rantonnoille ilmestyneestä "mönjästä" tekemästä tarkastuksesta valokuvineen.

2) **Kaakkois-Suomen TE-keskuksen kalatalousyksikkö** on ilmoittanut, ettei sillä ole huomauttamista katselmuskirjan johdosta.

3) **CC** Ruokolahden kunnan Kesselilän kylässä sijaitsevan tilan Savoro RN:o 7:0 omistajana on muistutuksessaan lausunut, että asiaa käsiteltäessä ja korvauksia määrittäessä on otettu huomioon vain CC:n omistaman tontin pieni niemi ja jätetty huomioon ottamatta 13.11.1992 tehty määräalakauppa, jolla tontin rantaviiva joesta oikealle on lisääntynyt noin 55 metrillä. Pinta-alan lisääntyessä rantaan olisi ollut mahdollista rakentaa rantasauna, mikä on todettu Ruokolahden kunnan rakennustarkastajan paikan päällä suorittamassa katselmuksessa. Veden laadun huononnutta olennaisesti

sauna jätettiin rakentamatta ja muistuttaja osti kesämökin muualta. Veden laadun huonontumisen havaitsee hyvin pyykinpesun ja uimisen yhteydessä, jolloin vaatteiden saumakohtiin ja taskujen pohjille jää lietettä.

CC on vaatinut, että hänelle maksettavaksi esitettyjä korvauksia tulee korottaa siten, että ne ovat oikeudenmukaisessa suhteessa muille esitettyihin korvauksiin. CC on katsonut, että vanhoista vahingoista haitta-alueelle A1 ja luvanmukaisista vahingoista haitta-alueelle C1 esitetyt korvaukset ovat erittäin alhaisia verrattuna esimerkiksi haitta-alueilla C2 ja C3 sijaitsevien kesäasuntojen omistajille esitettyihin korvauksiin. Muistuttajan kohdalla kyseessä on vakituinen asunto.

CC on ilmoittanut haluavansa säilyttää valitusoikeutensa niiden lisähaittojen osalta, joita aiheutuu Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotannon alettua.

4) **Ruokolahden Torsansalon kalastuskunta** on muistutuksessaan huomauttanut, että sitä ei ole otettu huomioon asian käsittelyssä. Kalastuskunta on vaatinut, että sille tulee korvata jo aiheutuneet vahingot korkoineen sekä maksaa tulevaisuudessa aiheutuvista vahingoista vuosittaiskorvausta niin kauan kuin turvetuotantoa jatketaan ja vielä viiden vuoden ajan toiminnan päättymisestä lukien.

Kalastuskunta on tehnyt korvauksia koskevan muistutuksen vesioikeudelle 15.4.1996 hakemuksen kuuluttamisen yhteydessä.

5) **DD ja EE** Rautjärven kunnan Torsansalon kylässä sijaitsevan tilan Koppero RN:o 5:33 omistajina ovat muistutuksessaan lausuneet, että Itä-Suomen ympäristölupaviraston tulee ratkaista, ovatko Vapo Oy:n Torsanjärveen johtamat vedet vesilain 6 luvun mukaisia kuivatusvesiä vai vesilain 10 luvun mukaisia jätevesiä. Jos vedet ovat jätevesiä, tulee ympäristölupaviraston ratkaista, tarvitaanko niiden johtamiseen jätevesilupa.

Muistuttajat ovat vaatineet katselmuskirjassa esitettyjen haitta-alueiden tarkistamista. Vahinkoaluekarttaan merkitty vahinkoalueen raja on mielivaltaisesti piirretty eikä se vastaa nykyistäkään todellista tilaa Torsanjärven veden todellista saastumisasteen suhteen. Torsanjärven vedet virtaavat todellisuudessa karttaan merkityn vahinkoalueen päättymisrajan ohi ja edelleen Hiirensalmen itäpuolelle ja laskujokeen. Turvesoi-

den jätevesien (kuivatusvesien) epäpuhtauksia tulee siten myös sille alueelle, jossa muistuttajien tila sijaitsee. DD:n ja EE:n aikaisemmin kannanotoissaan ilmoittamat haitat - rantojen likaantuminen, hajuhaitat sekä veden värin tummentuminen ja veden likaantuminen - eivät ole vähentyneet. Veden tummuusaste ja vedessä olevat pienhiukkaset ovat viime vuosina selvästi lisääntyneet.

DD ja EE ovat uudistaneet 17.8.1999 esittämänsä vaatimuksen heidän kesämökkikiinteistönsä virkistyskäytölle aiheutuneiden haittojen ja kiinteistön arvon alentumisen korvaamisesta 4 204,70 eurolla (25 000 markalla).

6) **FF** on vaatinut, että hänen omistamalleen Ruokolahden kunnan Torsantaan kylässä sijaitsevalle tilalle Pelto-Mäkelä RN:o 9:41 (nykyään RN:o 9:79) aiheutuneiden vanhojen vahinkojen osalta haittaprosentti on korotettava 50 prosentista 60 prosentiksi, soveltuvuusprosentti 30 prosentista 50 prosentiksi ja vuosikorvaus 37,5 eurosta 500 euroksi.

FF on lausunut, että Pieni Tervalampi oli 1980-luvun alkuvuosiin asti kalaisa ja puhdasvetinen, ja kesäaikaan siinä uitiin ja kalastettiin lähes päivittäin. Pieneltä Tervalammelta pääsi soutamalla Tervajokea pitkin Sarajärvelle. 1980-luvulla rannoille alkoi laskeutua turveperäistä ohutta lietettä, vesikasvillisuus lisääntyi voimakkaasti ja vesi muuttui tummaksi. Nykyisin Pieni Tervalampi on uima- ja kalastuskelvoton. Rannoilla on noin 15 cm lietettä ja kesäaikaan esiintyy tunkkaista hajua. Vesitie Sarajärveen on Tervajoen suun ja suiston umpeen kasvamisen vuoksi täysin tukossa.

FF on lausunut, että Itä-Suomen vesioikeuden 28.8.1997 antaman lupapäätöksen perusteluissa todetaan, että turvetuotannon vaikutukset kohdistuvat selvinä Tervalampiin. Tätä lausumaa tukevat vesianalyysien tulokset ja vesioikeuden jäsenten 4.7.1991 paikan päällä tekemä tarkastuskäynti. Pieneen Tervalampeen laskevan joen suistoalueen, Pieneen Tervalammen ja Tervajoen suun ja suistoalueen lähes täydellinen umpeen kasvaminen on todettavissa katselmustoimituksen avustavan virkamiehen ottamista valokuvista. Kun haitta ja edunmenetykset on todettu merkittävimmiten Pieneen Tervalammen rantaan rajoittuvien tilojen osalta, on katselmuskirjassa esitetty vuosikorvausten puolittaminen 250 euroon Sarajärven ja Torsanjärven alueisiin verrattuna epälo-

gista ja epätasa-arvoista. FF on todennut, että hänen perheellään on ollut soutuvene Pienen Tervalammen rannassa vuodesta 1977 lähtien.

FF on lisäksi vaatinut, että luvan mukaisesta toiminnasta hänen tilalleen aiheutuvat vahingot on myös määrättävä korvattavaksi. Näitä korvauksia määrättäessä tulee haitta-alueeksi katsoa E2, haittaprosentiksi 60 ja soveltuvuusprosentiksi 50 sekä vuosikorvaukseksi määrätä 500 euroa ja korvauskertoimeksi 20. Rannan käyttöön ja virkistyskäyttöön kohdistuvat vahingot, haitat ja edunmenetykset jatkuvat edelleen ja pahe-nevat nopeutuvassa tahdissa.

Vielä FF on esittänyt seuraavat vaatimukset: 1) Vapo Oy on velvoitettava ruoppaamaan Pieneen Tervajokeen laskeva suistoalue sekä Tervajoen suu ja suistoalue, 2) vesianalyysien tekemistä ja silmämääräistä seuranta on painotettava kevätvalunnan aikaan, 3) on määrättävä vuosittaiset päästörajat mahdollistamaan vesiviranomaisten tehokkaan tarkkailun ja 4) on määrättävä perustettavaksi pintavalutuskenttä tai vaihtoehtoisesti kemiallinen puhdistamo laskeutusaltaiden ja sarkaojien sijasta.

7) **GG ja HH** Ruokolahden kunnan Jurvalan kylässä sijaitsevan tilan Rantamaa RN:o 3:23 omistajina ovat vaatineet jatkuvaa vuotuista maksimikorvausta turvehumuksen virkistys- ja kotitarvekalastukselle ja käyttöveden otolle aiheuttamasta haitasta sekä kiinteistön arvon alentumisesta. Muistuttajat ovat vaatineet korvausta myös taannehtivasti. GG ja HH ovat 10.4.1999 vaatineet mainituista edunmenetyksistä 13 455,03 euroa (80 000 markkaa) kertakorvauksena, mutta esittäneet nyt vaatimuksen vuotuisista korvauksista, koska veden laatu ei ole parantunut.

GG ja HH ovat ilmoittaneet, että heidän kesämökkinsä sijaitsee Torsanjärven länsipään lounaisrannalla. Käyttö- ja saunavesi otetaan järvestä suodattimen kautta. Vesi on ollut ruskeaa sekä maan ja suon hajuista. Rantaan on tullut mustaa lietettä. Verkoilla kalastettaessa verkot ovat likaantuneet pahasti ja alkaneet haista pari päivää järvessä oltuaan, vaikka niistä on välillä ravisteltu useaan otteeseen lietettä pois.

8) **II, JJ ja KK** Rautjärven kunnan Torsansalon kylässä sijaitsevan tilan Terttula RN:o 9:58 omistajina ovat muistutuksessaan vaatineet, että Vapo Oy:n turvetuotanto-alueiden kuivatusvesien haitta-alueita Torsanjärvessä laajennetaan ja että Vapo Oy

velvoitetaan korvaamaan myös katselmuskirjassa määritellyn haitta-alueen ulkopuolella rannan käytölle, virkistyskäytölle ja talousveden otolle aiheutuneet haitat.

II, JJ ja KK ovat lausuneet, että turve kulkeutuu haitta-alueeksi merkittyä aluetta huomattavasti pidemmälle ja ajautuu siellä rannoille isoina lauttoina liaten rantoja. Rannat ovat paksun turvepatjan peitossa. Rantoja joudutaan siivoamaan säännöllisesti, mistä aiheutuneet kustannukset on korvattava.

II, JJ ja KK ovat vaatineet, että turpeen aiheuttamista haitoista on maksettava korvausta niin kauan kuin turvetuotantoa harjoitetaan. Vaihtoehtoja kuivatusvesien johtamiseksi muualle kuin suoraan vesistöihin tulee tutkia. Kuivatusvesien puhdistukseen tulee kiinnittää huomiota.

9) **Ruokolahden kunta** Ruokolahden kunnan Kesselilän kylässä sijaitsevan tilan Torsanpää RN:o 6:1 omistajana on muistutuksessaan esittänyt, että Torsanpään tilan osalta haittaprosentin tulee toimitusmiesten lausunnosta poiketen olla sekä vanhojen että luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvien vahinkojen osalta 50 prosenttia ja soveltuvuusprosentin vähintään 70 prosenttia. Kertakaikkisen korvauksen korvausjakson tulee olla vähintään 50 vuotta ja mikäli tämä ei ole mahdollista, ei kertakorvausta tule maksaa vaan suorittaa korvaukset vuosittain niin kauan kuin haittoja ilmenee.

Kunta on vaatimustensa perusteluina lausunut, että Torsanpään ranta-alue on hankittu kunnalle nimenomaan yhteiseksi virkistys- ja uimaranta-alueeksi. Aluetta käytetään runsaasti, ja kesäaikaan sitä käyttävät Pohjalankilan kylän väen lisäksi huomattavassa määrin matkailijat. Alueella on myös pienimuotoista leirintäaluetoimintaa. Veden ja rannan laatu olisi erinomainen ilman turvetuotannon kuormitusta.

Aina Kesselilänsuon turvetuotannon ollessa käynnissä ranta-alueelle ajautuu kiinteää ainesta, jota Pohjalankilan kylätoimikunta joutuu siivoamaan pois rannan pitämiseksi uintikuntoisena. Turvetuotantoalueella tehdyt vesiensuojelutoimenpiteet eivät ole poistaneet lietteen kulkeutumista suolta ääriolosuhteissa tai esimerkiksi ojien kunnostustöiden yhteydessä. Saunalamminsuon ja Juurikkasuon turvetuotannon alettua haitta suurenee, ellei näillä soilla toteuteta parempia vesiensuojelutoimenpiteitä kuin jo käy-

tössä olevilla soilla. Lupaehdoja tarkistettaessa tai uusia lupia käsiteltäessä on lupaehdoja tiukennettava.

Kesselilänsuolla turvetuotanto on jo nyt laskenut Torsanjärven luoteisen osan veden laatuluokituksen erinomaisesta hyväksi. Kun turvetuotanto Kesselilänsuolla jatkuu vielä parikymmentä vuotta, on pelättävissä, että turvetuotannon loputtuakin vesistön elpyminen tapahtuu hitaasti eli haitat säilyvät huomattavan pitkään varsinaisen turvetuotannon päättymisen jälkeenkin. Vielä ei myöskään pystytä varmuudella toteamaan, mikä vaikutus lietteellä ja turvetuotannon yhteydessä suolta liuenneilla ravinteilla on järven veden laadulle ja kalastolle tulevaisuudessa. Haittavaikutukset voivat siten 20 vuoden sijasta kestää useita vuosikymmeniä tai olla jopa pysyviä.

10) **LL** Ruokolahden kunnan Kesselilän kylässä sijaitsevan tilan Savisuo RN:o 4:13 omistajana on lausunut, ettei Vapo Oy lukuisista yhteydenotoista huolimatta ole tehnyt mitään LL:n maitten läpi virtaavan Ruosteojan kunnostamiseksi. Ruosteoja toimii Kesselilänsuon turvetuotantoalueen laskuojana. LL on kunnostanut Ruosteojaa yli 500 metrin matkalta omalla kustannuksellaan ja lisäksi rakentanut kaksi huomattavankokoista siltarumpua. Ongelmia on esiintynyt myös Torsajoen varrella sijaitsevilla pelloilla.

LL on vaatinut korvausta ojan kaivamisesta, ojamaiden levityksistä ja siirroista sekä siltarumpujen rakentamisesta aiheutuneista suoranaisista kustannuksista 4 500 euroa. Muita 16 vuoden aikana esiintyneitä haittoja ei LL:n mukaan ole tässä huomioitu.

Turvehaitasta vuosittain aiheutuvasta arviolta noin kymmenen tunnin ylimääräisestä työstä, josta osa on traktorilla tehtävää työtä, LL on vaatinut korvausta 200 euroa vuodessa.

11) **MM** on Rautjärven kunnan Torsansalon kylässä sijaitsevan tilan Sipukansuo RN:o 1:51 omistajana vaatinut, että Sipukansuon tilan osalta tulee haittaprosenttia ja maksettavaksi esitettyä korvausta korottaa. Kertakorvaukseen päädyttäessä tulee korvausjakson olla vähintään 50 vuotta. Vapo Oy:n on maksettava korvauksena aiheutuneista ja aiheutuvista haitoista ja edunmenetyksistä MM:n jo 24.9.1998 vaatima 8 409,40 euroa (50 000 markkaa).

MM on lausunut, että hänen vapaa-ajanasuntonsa sijaitsee Sarajärven eteläisessä osassa, johon valumavedet virtaavat Orit- ja Raatesuolta. Käyttövuorokausia vapaa-ajanasunnolle kertyy vuodessa 100-120. Tilan ranta on kunnostettu omatoimisesti ajamalla rantaan useita satoja kuutiometrejä hiekkaa. Asunnon tasoa ei ole tarkoituksella sähköistämällä korotettu veden laadusta aiheutuvan epävarmuuden takia. Muun muassa yksi perheenjäsen on alkanut oireilemaan.

12) **Vapo Oy** on muistutuksessaan uudistanut asiassa aikaisemmin lausumansa ja lausunut katselmuskirjasta ja sen taustana olevasta aineistosta seuraavaa:

Hakijan huomautukset hankkeiden vesistövaikutusten arvioinnin perusteista

Lausuntonsa 9. kohdassa avustava virkamies on tarkastellut alapuolisten vesistöjen veden laatua velvoitetarkkailusta ja viranomaisseurannasta saatujen tietojen valossa. Vesistöjen laadusta hänellä on ollut käytettävissään hyvin tietoja, jotka hän on käyttänytkin vuodesta 1982 lähtien. Sen sijaan hakijan hakemukseen liitetyn turvetuotantoa edeltävän taustatiedon Orit- ja Raatesuon alapuolisten vesistöjen, Ison Tervalammen ja Sarajärven, vedenlaatutuloksista hän on jättänyt käyttämättä. Niiden kohdalta hakijan hakemuksen 9. *Tarkkailu* -kohdassa on todettu, että Ison Tervalammen ja Sarajärven osalta on vedenlaatutuloksia jo ennen turvetuotanto-ojitusten aloittamista vuodelta 1981, ja viitattu liitteeseen 9.1.1, jossa tulokset ovat. Lisäksi hakemuksen liitteissä 3.2.1-3.2.3 on kaikista vuoteen 1995 mennessä hankituista vedenlaatutiedoista koostetut kuvat, joiden perusteella on nähtävissä siihenastinen kehitys. Kyseiset näytteet on otettu 1.9.1981, mutta avustava virkamies on todennut lausuntonsa sivulla 40: ”Orit- ja Raatesuon turvetuotantoalueiden vaikutuksia veden laatuun ei tiettävästi seurattu vaikka näillä soilla ojitusvaihe alkoi jo vuosina 1981 ja 1982”.

Viranomaisseurannan kohdalla avustava virkamies on todennut muun muassa: ”Ainoastaan Torsanjärvestä, joskin järven eteläosasta, on analyysituloksia olemassa myös ennen turvetuotannon alkamista.” Hakija on todennut, että koska Torsanjärvi on Kesselilänsuon alapuolinen vesistö, nämä analyysitulokset sekä analyysitulokset näytteistä, jotka on 23.9.1982 otettu Torsanjärven pohjoisosasta pisteeltä K6, kuvaavat hyvin Torsanjärven veden laatua ennen Kesselilänsuon kuivatusvesien johtamisen aloittamista. Myös nämä hakemuksen liitteessä 9.1.1 esitetyt analyysitiedot avustava virkamies on jättänyt käyttämättä tarkastelussaan. Kesselilänsuon vesienjohtamisen alkamisesta todetaan muun muassa tarkkailuraportissa, että yhteys vesistöön aukaistiin maaliskuussa 1983.

Lausuntonsa 10. kohdassa avustava virkamies on tarkastellut turvetuotannon kuormitusta velvoitetarkkailun mukaan, mutta lausuntonsa 11. kohdassa hän on mitätöinyt alueen turvetuotantoalueiden ja alapuolisten vesistöjen tarkkailusta hankitun tiedon kokonaisuudessaan sillä perusteella, että näytteenotto on ollut satunnaista, näytteenotossa ei ole edustavasti huomioitu ylivalumien aikaa, näytteenottopiste on sijoi-

tettu virheellisesti ja velvoitetarkkailussa ei ole selvitetty kaikkien altaiden alapuolista veden laatua tai vesimääriä.

Hakija on todennut, että Kesselilänsuon ojitusaikaisia vaikutuksia on seurattu suppealla tarkkailulla 1983 ja 1984. Laajempaa tarkkailua on toteutettu vuodesta 1985 lähtien. Kaikkia kyseessä olevia soita koskevat velvoitetarkkailuohjelmat on hyväksynyt (ensimmäisen kerran 14.5.1986) Kymen vesipiiri, myöhemmin Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, ja tarkkailua on suorittanut koko ajan asiantunteva konsultti, vuoteen 1998 saakka Jyväskylän yliopiston ympäristöntutkimuskeskus ja sen jälkeen Saimaan vesiensuojeluyhdistys.

Hakijan käsityksen mukaan velvoitetarkkailun tuloksista ja niistä tehdyistä raporteista, joita avustava virkamies on referoinut, on saatu selkeä kuva turvetuotantoalueiden vaikutuksesta alapuolisiin vesistöihin ja kyseisten turvetuotantoalueiden valumavesien laadusta. Tarkkailun näytteenottotiheyden ja näytepaikat on hyväksynyt valvova viranomaisen ja niiden sijoittelua on suunnitellut tarkkailua suorittanut konsultti. Kaikki suolla olevat laskeutusaltaat eivät missään tapauksessa voi kustannussyistä olla tarkkailtavina eikä sellaista tarkkailua ole laajasti missään toteutettu. Kuormitustarkkailussa on lähes aina tyydyttävä harkittuun otantaan vedenlaatu-äytteiden otossa. Myös valumavesien määrän mittaus joudutaan yleensä kohdistamaan rajatulle valuma-alueelle ja yleistämään saadut tulokset koko tarkasteltavaa aluetta koskeviksi.

Hakija ei voi hyväksyä avustavan virkamiehen tapaa hylätä kokonaan tarkkailusta saadut tiedot ja ryhtyä arvioimaan alueen turvetuotannon kuormitusta laskelmilla, joihin hän on ottanut ominaiskuormitusluvut aivan toisista lähteistä ja hyvin toisenlaisista olosuhteista eli Pohjois-Suomesta Siuruanjoen valuma-alueelta ja Luumäen Leppisuolta sen enemmän perustelematta arvojen luotettavuutta ja sopivuutta nyt kyseessä olevien turvetuotantoalueiden olosuhteisiin.

Lausuntonsa sivulla 68 avustava virkamies on esittänyt perusteet kunnostusvaiheen ja tuotantovaiheen I kuormituksen laskennalle ilmoittaen käyttäneensä pinta-alakohtaisina ominaiskuormituslukuina Heikkisen (1996) Siuruanjoen alueella käyttämiä ominaiskuormituslukuja. Avustavan virkamiehen viitteen mukaisessa lausunnossa, jonka Kaisa Heikkinen on allekirjoittanut 31.3.1996 ei kuitenkaan esiinny lukuarvoina avustavan virkamiehen esittämiä ominaiskuormituslukuja.

Heikkinen on kuvannut suokohtaisen arviointinsa perusteet sanallisesti lausuntonsa sivulla 29 sanoen muun muassa: ”Tuotannossa olevien soiden kuormitustason arvioinnissa käytettiin Siuruanjoen alueella kuormitustarkkailussa olleiden Kynkään- ja Räiskinsuon touko-syyskuun huuhtoutumien keskiarvoja vuosilta 1987-1994 (PSV 1988-1995). Näitä arvoja käytettiin sellaisinaan soilla, missä vesiensuojelumenetelmänä oli laskeutusallas tai minne jatkossakin on suunniteltu sellainen”.

Hakija on vaatinut, että avustavan virkamiehen arviointi hylätään, koska lähteestä, johon hän on viitannut, eivät selvästi ilmene käytetyt ominaiskuormitusluvut eikä se, kuinka suuresta aineistosta ne on laskettu ja kuinka luotettavina niitä voidaan pitää. Avustavan virkamiehen olisi pitänyt myös perustella niiden lukujen alueen omia tuloksia parempi sopivuus käytettäväksi Torsanjärven valuma-alueella olevien turvetuotantoalueiden ominaiskuormituslukuina.

Kynkään- ja Räiskiinsuon kuormitustarkkailutulokset, enintään kahdeksalta vuodelta (1987-1994), koskevat kahta ilmastoltaan, maaperäoloiltaan ja muilta ympäristötekijöiltään erilaista turvetuotantoaluetta, joilla on lisäksi erilainen ojituksen ja tuotantoikäytön historia. Esimerkiksi Kynkäänsuolla, joka on hakijan hallinnassa oleva tuotantoalue, turvetuotannon valmistelu on aloitettu vuonna 1978 ja tuotanto 1980.

Avustavan virkamiehen tekemät ja katselmuskirjassa tehdyt vahinko- ja vaikutusarviot perustuvat näihin edellä mainittuihin kuormituslaskelmiin, eivät todellisiin vaikutuksiin.

Kuitenkaan vesistö tarkkailutulosten mukaan alapuolisessa vesistössä ei vaikutuksia ole juurikaan havaittavissa (avustavan virkamiehen lausunto, sivut 40-63). Veden laatu Torsanjärveen laskevassa Torsanjoessa on yleisesti ottaen hyvin samanlaista Saarenjoen veden laadun kanssa kautta linjan. Samat ja yleisesti ottaen samaa suuruusluokkaa olevat vedenlaadun muutokset ovat nähtävissä sekä Saarenjoessa että Torsanjoessa. Huomautettakoon, että Saarenjokeen ei tule turvetuotannon vesiä. Ruosteojassa ainepitoisuuksien vaihtelut ovat olleet suurempia ja myös keskimääräiset pitoisuudet korkeampia. Ruosteojan veden laadun vaihtelu näyttäisi tarkastelun perusteella vaikuttavan Torsanjoessa vain rautapitoisuuteen ja pH-arvoon sekä osin ammoniumtyypipitoisuuteen. Ruostepuron veden laatu on jo luontaisesti (huomaa nimi RUOSTEPURO) näiden ainepitoisuuksien osalta korkeampi.

Myöskään Torsanjärven tai Ison Tervalammen veden laatu tai järven tila eivät ole tarkkailutulosten mukaan muuttuneet. Veden ainepitoisuuksissa ei ole havaittavissa minkäänlaista tason nousua (avustavan virkamiehen lausunto sivut 55-63). Torsanjärven kiintoainekuvaajissa (s.55) harhauttaa vuosien 1997-1998 ”korkeampi” pitoisuus 2 mg/l. Todellisuudessa pitoisuus on tuolloinkin ollut alhaisempi, koska tarkkailua suorittanut Jyväskylän yliopiston ympäristökeskus on siirtynyt ilmoittamaan kaikki alle 2 mg/l pitoisuudet 2 mg/l:na. Isossa Tervalammessa pitoisuusvaihtelu on ollut suurempaa, mutta sielläkään nousevaa trendiä pitoisuustasossa ei ole nähtävissä. Iso Tervalampi on jo luonnostaan tummavetisempi ja altis laadun vaihteluille valuma-alueesta johtuen. Ison Tervalammen alkuperäistä luonnontilaa kuvaa jo sen nimikin – Iso TERVALAMPI.

Hakija on vaatinut kokonaan perusteettomina poistettaviksi avustavan virkamiehen Kaakojan kautta aiheutetun kuormituksen vuoksi määrittelemät vahinkoalueen B5 Torsanjärvessä rannan käytölle, virkistyskäytölle ja talousveden otolle aiheutetusta haitasta, vahinkoalueen G5 kalataloudelle Väärälammassa aiheutetusta vahingosta sekä vahinkoalueen G6 Torsanjärvessä kalataloudelle aiheutetusta vahingosta. Kaakojan kautta ei ole johdettu turvetuotannon kuivatusvesiä vesistöön.

Avustavan virkamiehen lausuma, jota myös katselmusinsinööri on siteerannut katselmuskirjassa, ”Oritsuon turvetuotantoalueen tarkoituksenmukainen kuivatusvesien johtaminen Kaakojan valuma-alueelle on lisännyt valuma-alueen huuhtoutumia ja vaikuttanut näin ollen lisäävästi myös Kaakojasta Torsaan (ja toisaalla Väärälampeen) kulkeutuvan kiintoaineen ja ravinteiden määrään”, on hakijan mukaan käsittämätön. Hakija on korostanut, että avustava virkamies on suorittanut tarkastuksiaan aikana, jolloin eristysojien muutostyöt ovat olleet kesken, mutta missään vaiheessa tuotantoalueen vesiä ei ole johdettu Kaakojaan ja sitä pitkin Väärälampeen ja Torsanjärveen. Eristysojan vesien johtamiseksi ei ole kaivettu eristysojasta tuotantoalueen ulkopuolelle johtavia oja. Avustavan virkamiehen tarkastuksellaan havaitsemat eroavuudet ul-

kopuolisten vesien liikkeistä Oritsuon ulkopuolisilla alueilla suhteessa hakemuksessa kuvattuun suunnitelmaan ovat mahdollisia, koska hakijalla ei ole tutkimustietoa laajalta alueelta tuotantokentän ulkopuolelta. Toisaalta hakija ulkopuolisista vesistä vastaamattomana tahona ei ole ryhtynyt tarpeettomasti muuttamaan ulkopuolisten vesien virtauksia, eikä sillä ole siihen oikeuttakaan. Ulkopuolisten vesien ympäristövaikutukset eivät ole hakijan vastuulla. Turvetuotannon ympäristövaikutusten kannalta on tärkeintä, etteivät ulkopuoliset vedet tarpeettomasti lisää tuotantoalueelta lähteviä kuivatusvesiä ja siten heikennä laskeutusaltaiden kiintoaineen ynnä muun sellaisen pidätystä.

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotantohankkeet ja käytössä oleva tuotanto-ala

Kummallakaan Itä-Suomen vesioikeuden 28.8.1997 antamalla päätöksellä nro 40/97/2 vesienjohtamisluvan saaneella suunnitellulla tuotantoalueella ei ole tähän mennessä toteutettu kuntoonpanotöitä, joista olisi voinut aiheutua katselmuskirjassa arvioituja ja siihen sisältyvän vahinkoarvion perusteena olevia haitallisia vesistövaikutuksia (D-haitta-alueet katselmuskirjassa). On mahdollista, että toiminta ei käynnisty alueella ennen luvan ehtojen tarkistamisajankohtaa 30.9.2005 ja että toiminta käynnistyessään ei tapahdu voimassa olevassa lupapäätöksessä esitetyin vesiensuojelurakentein ja niiden perusteella tehtyjen vesistövaikutusarvioiden mukaisin vesistö- ja kalatalousvaikutuksin.

Tuotantokatkosten huomioimatta jättäminen

Lupakäytännössä on lainvoimaisesti todettu, että toiminnan keskeytyessä turvetuotantoalueiden vesistövaikutukset lieventyvät ja tietyssä ajassa laskevat tasolle, jolla korvausvelvollisuuden perustavia haitallisia vesistö- ja kalatalousvaikutuksia ei aiheudu. Pohjois-Suomen vesioikeuden päätöksestä nro 45/9772 8.10.1997 sivulta 100 ilmenee, että Utajärven Isosuon turvetuotantoalueen vuonna 1993 keskeytyneen toiminnan aikaisen vesien johtamisen korvausvelvollisuuden perustavat vaikutukset lakkasivat vuoden 1997 lopussa. Tietenkin vaikutukset vähentyvät vuosittain ennen kuin ne lakkaavat mainitulla tavalla.

Tuotantoalueiden vaiheet ovat seuraavat:

Kuntoonpano alkanut		Tuotanto alkanut	Keskeytyks
Raatesuo	1981	1983	1987-1991
Oritsuo	1982	1984	1987-1991
Kesselilän- suo	1983	1987	1990-1991 2002-2003

Tuotantoalueiden kenttiä ei ole jyrstetty edellä mainittuina vuosina.

Tuotannossa ja kuormittavana oleva tuotantoala

Raatesuolla tuotantokelpoinen ala on vuosina 1983-2003 vaihdellut 81 hehtaarista (1983) 95 hehtaariin (1994) ja edelleen 40 hehtaariin (2003).

Oritsuolla tuotantokelpoinen ala on vuosina 1984-1998 ollut 88 hehtaaria ja vuosina 1999-2003 se on ollut 77 hehtaaria.

Näillä soilla on sama purkuvesistö: Iso Tervalampi - Pieni Tervalampi - Sarajärvi.

Kesselilänsuolla tuotantokelpoinen ala on vuosina 1986-1994 ollut 127 hehtaaria, vuosina 1995-1997 se on ollut 125 hehtaaria, vuonna 1998 113 hehtaaria ja vuoteen 2003 asti 105 hehtaaria. Kyseessä olevalla suolla purkuvesistö on Ruosteoja - Haaroinjoki - Torsanjoki - Torsanjärvi.

Hakijan käsityksen mukaan kyse on jokseenkin vähäisistä tuotantoaloista, joilla ei saata olla laajoja ja voimakkaita haitta-alueita saati yhteisvaikutusalueita Oritsuota ja Raatesuota ja niiden edellä mainittuja purkuvesistöjä lukuun ottamatta, mihin johtopäätökseen on tultava avustavan virkamiehen lausunnon vedenlaatua ja sen kehitystä kuvaavista käyristä kuvissa 47-55, jotka kaikki koskevat aikajaksoa 1982-1999. Huomiotta jätettyjä taustanäytteitä ja edellä mainittuja käyriä tarkastelemalla voidaan selvästi havainnoida, että vedenlaatumuutoksia ei ole sanottavasti ilmennyt. Mikäli katselmuskirja olisi perustettu todellisiin tietoihin purkuvesistön vedenlaadusta ja sen kehityksestä, vahinkoarvion lopputulos ei voisi olla sama kuin toimitusmiesten nyt aivan muiden tähän asiaan kuulumattomien perusteiden mukaisesti arvioima.

Haitta-alueiden ulottuminen ja niiden pinta-alat

Avustavan virkamiehen lausunnon sivulla 101 olevassa taulukossa 21 sekä katselmuskirjan kuvissa 61 (Sarajärvi ym.) ja 60 (Torsanjärvi) rajataan ja ilmoitetaan vesistökohtaisesti kalataloudellinen haitta-alue, joka on yhteensä lähes 500 hehtaaria muodostuen yhteensä kymmenestä toisiinsa nähden ketjussa olevasta eri vesistöstä. Katselmuskirjan kuvissa 57 (Sarajärvi ym., Oritsuo ja Raatesuo) ja 56 (Torsanjärvi, Kesselilänsuo) rajataan virkistyskäyttöhaitta-alueet.

Kalataloudellinen ja virkistyskäyttöllinen haitta-alue ovat likimäärin yhteneväiset. Jo tämä herättää kummeksuntaa, koska lupakäytännössä tällaisia vahinkoarvioita tai arviointitapoja ei ole hyväksytty.

Väärälampi ja Kaakojan edusta Torsanjärvessä 78 hehtaaria Oritsuon turvetuotantoalueeseen perustuen on poistettava haitta-alueesta edellä mainituin perustein.

Hakija ei voi hyväksyä haitta-aluetta 160 hehtaarin laajuisena Sarajärvessä, koska ensimmäiset vastaanottavat altaat ovat Iso Tervalampi ja Pieni Tervalampi ketjussa niiden välissä olevine uomineen. Haitta-alue saattaa olla enintään B3- ja G3- alueiden suuruinen, koska lampien kautta tai läpi kulkeutuvan lopun, lampiin jäämättömän kuormituksen laimeneminen on jo siinä hyvin voimakasta.

Torsanjärven haitta-alue 292 hehtaaria 110 hehtaarin tuotantoalaiseen Kesselilänsuohon perustuen on lähes kaksinkertainen verrattuna yhteensä 170 hehtaarin tuotantoalaiseen Oritsuohon ja Raatesuohon perustuvaan haitta-alueeseen Sarajärvessä ynnä muissa. Hakija ei voi hyväksyä, että noin 100 hehtaarin tuotantoalaisen alueen haitta-alue on Torsanjärvessä lähes 300 hehtaarin suuruinen, koska Torsanjärvi on poikkeuksellisen syvä ja koska tuotantoalueen vedet purkautuvat valuma-alueelta 3.053 Torsanjoen kautta järveen tuotantoalueen valuma-alueosuuden ollessa Torsanjoen luusuassa alle 1,8 prosenttia. Kesselilänsuolla ei hakijan käsityksen mukaan voi olla korvausvel-

vollisuuden perustavia haittavaikutuksia Torsanjärvässä, vaan vaikutukset rajautuvat Torsanjokeen välittömästi laskukohdan alapuolelle.

Haitta-asteet

Hakija ei voi hyväksyä purkuvesistöjen haitta-astemääriä, koska ne eivät perustu tarkkailutietoihin, vesistöissä havaittuihin vaikutuksiin sekä tiedossa olevaan veden laadun kehitystietoon. Myöskään edellä mainittu hakijan tekemä haitta-aluearvio ei tue toimitusmiesten haitta-astemääriä.

Kalatalousmaksu

Hakijan on maksettava kalatalousmaksua 5 000 mk vuodesta 1997 alkaen. Maksu sisältää osuuden myös Juurikkasuolle ja Saunalamminsuolle, joilta ei kuormitusta vielä lähde eikä tule lähtemään lähivuosina. Näiltä osin kalatalousmaksulle ei ole perusteita.

Korvausten pääomittaminen 20 vuodelle luvan myöntämisen aikaa koskien

Korvaukset luvan myöntämisen jälkeiseltä ajalta on laskettu 20 vuodelle, mikä on kertakaikkisen korvauksen pääomittamissäännön mukainen laskentatapa. Vallitsevan lupakäytännön mukaisesti kertakorvaus kattaa kaiken haitan koko toiminta-ajalta. Katselmuskirjassa esitetään myös takautuvia korvauksia ajalta ennen luvan myöntämistä.

Vaatuksinaan hakija on esittänyt seuraavaa:

Hankkeissa on suoritettava täydentävä katselmuksitoimitus, koska katselmuskirja ei perustu hankkeista ja niiden alapuolisista vesistöistä käytävissä oleviin tausta- ja vesistövaikutustietoihin. Katselmuskirjasta ei liioin selviä, mitä vesistö- ja vesistövaikutustietoja on käytetty vahinko- ja haitta-arvioiden perusteena. Joka tapauksessa ne ilmeisesti Pohjois-Suomesta olevina ovat näihin asioihin kuulumattomia ja niiden oikeellisuutta ei liene missään edes lainvoimaisesti ratkaistu. Vahinkoarviossa on muuttakin virheellisyttä.

Mikäli tätä vaatimusta ei vastoin hakijan käsitystä hyväksytä, on ympäristölupaviraston hylättävä toimitusmiesten korvausesitys kokonaisuudessaan ja tehtävä virkatyönään kokonaan uusi vahinko-, haitta- ja haitta-aluearvio. Tuolloin haitta-alueet on rajattava selkeästi suppeammiksi ja haitta-asteiltaan pienemmiksi toimitusmiesten esitykseen nähden.

Kalatalousmaksun vuotuista määrää on oikaistava edellä mainituin perustein, mikä tarkoittaa maksun poistamista Saunalamminsuolta ja Juurikkasuolta.

HAKIJAN SELITYS KATSELMUSKIRJASTA ESITETTYJEN MUISTUTUSTEN JOHDOSTA

Hakija on antanut muista katselmuskirjasta tehdyistä muistutuksista selityksensä. Numerointi 1-11 vastaa edellä kohdassa "KATSELMUSKIRJAN JOHDOSTA YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOLLE ESITETYT MUISTUTUKSET" käytettyä numerointia.

1) BB:n ja hänen asiakumppaneidensa muistutuksen johdosta hakija on lausunut, että muistuttajien tilat sijaitsevat Torsanjärven pohjoisrannalla Hossiiniemen ja Hiirensalmen välillä. Torsanjoen suulta tiloille on matkaa järven selkävettä pitkin kolmesta viiteen kilometriä. Tilat sijaitsevat niin etäällä pisteestä, jossa Torsanjoen suureen vesimäärään sekoittuneet Kesselilänsuon kuivatusvedet purkautuvat Torsanjärveen, että muistuttajille ei ole voinut aiheutua heidän mainitsemaansa pysyvää haittaa tai vahinkoa turvetuotannosta. Vapo Oy on omaan muistutukseensa (nro 12 edellä) viitaten katsonut, että myös katselmuskirjassa NN:lle, BB:lle ja OO:lle vanhoista ja luvan mukaisista vahingoista esitetyt korvaukset ovat perusteettomia ja aiheettomia. Torsanjärven vesistötarkkailun tulokset eivät osoita muistuttajien kuvaamaa veden laadun huonontumista.

Tilan Narsakkala RN:o 9:85 rantaan ajautuva suoainesjäte ei voi olla peräisin turvetuotantoalueilta, joilla kiintoaineen laskeutuminen tapahtuu jo tuotantoalueella olevissa laskeutusaltaissa. Narsakkalan tila sijaitsee lähellä Särkijärvestä laskevan Särkiojan suuta. Todennäköisimmin suojaiteaine on peräisin tältä valuma-alueelta, jolla ei ole turvetuotantoalueita.

Vapo Oy ei ole tehnyt muistutuksessa mainittua laskuojan syventämistä Kesselilänsuolla kesällä 2004. Tuotantoalueella on tuolloin tehty kokoojajien perkauksia lyhyellä, noin 200 metrin matkalla. Kokoojajot ovat tuotantoalueen sisällä olevia, laskeutusaltaiden yläpuolisia ojia, joiden perkauksesta mahdollisesti aiheutuva kiintoainekuormitus jää jo laskeutusaltaisiin.

Vapo Oy ei ole vielä käynnistänyt muistutuksessa mainittua Juurikkasuon ja Saunalamminsuon valmistelua, joten siitä ei ole voinut aiheutua Torsanjärven kuormittumista.

2) Kaakkois-Suomen TE-keskuksen kalatalousyksikön muistutuksen osalta hakija on viitannut omaan muistutukseensa, jossa se on todennut katselmuskirjassa esitetyt kalatalousmaksut perusteiltaan ja määrittäneen virheellisiksi ja pitänyt lupapäätöksessä määrättyä kalatalousmaksua 5 000 markkaa vuodessa, vähennettynä Juurikkasuon ja Saunalamminsuon osuudella, oikeana.

3) CC:n muistutuksen johdosta hakija on lausunut, että maantiealueen muusta tilasta erottaman rantakaistan rakentamiskelpoisuus ei parane pelkästään sillä, että rantaviiva jatkuu 55 metriin, koska lisäalueen leveys on vain 5-15 metriä ja laajimmillaankin kaista on ennestään tilaan kuuluneen niemen kohdalla vain 20 metriä leveä. Kaista ei ole rakentamiskelpoinen. Muistuttajalle katselmuskirjassa esitetyt korvaukset ovat rakentamattomalle rantatontille määrättyinä aiheettomia ja joka tapauksessa, haittaarvion virheellisyydestä johtuen, turvetuotannon haittoihin nähden liian suuria.

4) Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnan muistutuksen johdosta hakija on lausunut, että muistutuksen tehnyt osakaskunta on sekä avustavan virkamiehen lausunnon että katselmuskirjan laskelmissa jätetty huomioon ottamatta siten, että sen omistamien vesialueiden pinta-alat on sisällytetty toisten osakaskuntien pinta-aloihin. Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnan osuus on siten mukana katselmuskirjan kalataloudellisessa vahinkoarviossa, jonka hakija on kuitenkin todennut muistutuksessaan perusteiltaan virheelliseksi. Vapo Oy on pitänyt Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnan vaatimuksia perusteettomina.

5) DD:n ja EE:n muistutuksen osalta hakija on todennut, että muistuttajien tila sijaitsee Torsanjärven pohjoisrannalla Rannankylässä. Vapo Oy:n mukaan tila ei ole millään tavoin turvetuotannon vaikutuspiirissä, koska alue sijaitsee yli kahdeksan kilometrin päässä Torsanjoen suulta ja Hiirensalmen itäpuolella.

6) FF:n muistutuksessaan esittämää vaatimusta vanhojen vahinkojen haitta-asteen, soveltuvuusasteen ja vuosikorvauksen korottamisesta hakija on pitänyt perusteettomana

ja hakijan on viitannut tältä osin omaan muistutukseensa. FF:n vaatimus luvan mukaisten vahinkojen korvaamisesta on hylättävä kokonaan, koska lammen rannalla sijaitseva kesämökkialue on katselmuskirjan ja rekisteritietojen mukaan erotettu erilliseksi tilaksi, joka on toisen omistuksessa.

7) GG:n ja HH:n muistutuksen johdosta hakija on lausunut, että muistuttajien tila sijaitsee kahden kilometrin päässä Torsanjoen suusta Torsanjärven etelärannalla Ahjoen suun vaikutuspiirissä. Vapo Oy on pitänyt muistuttajien korvausvaatimuksia ja heille katselmuskirjassa esitettyjä korvauksia perusteettomina Kesselilänsuon vesistövaikutuksiin nähden.

8) II:n, JJ:n ja KK:n muistutuksen osalta hakija on todennut, että muistuttajien tila sijaitsee Hiirensalmen itäpuolella Koikanlahdessa eikä ole millään tavoin turvetuotannon vaikutuspiirissä.

9) Ruokolahden kunnan muistutuksessaan esittämää vaatimusta haittaprosentin ja soveltuvuusprosentin korottamisesta hakija on pitänyt perusteettomana. Ranta on yleisessä käytössä, eikä sen osalta edes voi aiheutua niin sanottua yksityisoikeudellista haittaa. Uimarannan huono soveltuvuus johtuu ennen kaikkea sen sijoittumisesta aivan Torsanjoen suulle. Kesselilänsuon kuormitusvaikutusta ei vedenlaatutietojen perusteella ole hakijan mukaan enää havaittavissa sen edustan vesialueella.

Muistuttajan esittämä väittäminen siitä, että "aina Kesselilänsuon turvetuotannon ollessa käynnissä ranta-alueelle ajautuisi kiinteää ainesta", on hakijan mukaan käsittämätön ilmaus, kun otetaan huomioon turvetuotannon käyntiajan lyhyys ja sen ajoittuminen kuivaan kesäaikaan. Tuotantoalueella on laskeutusaltaat, jotka poistavat kuivatusvesistä kiintoaineen varsin tarkoin niin, ettei sitä ole enää Torsanjoen suulla todettavissa. Myöskään muistuttajan väite siitä, että Kesselilänsuon turvetuotanto olisi laskenut Torsanjärven luoteisosan veden laatuluokituksen erinomaisesta hyväksi, ei Vapo Oy:n mukaan pidä paikkaansa.

10) LL:n muistutuksen johdosta hakija on ilmoittanut, että se on sopinut LL:n kanssa suullisesti laskuojan kunnossapidosta Vapo Oy:lle kuuluvista töistä, mutta asiasta ei ole vielä kirjallista sopimusta.

11) MM:n muistutuksen johdosta hakija on lausunut, että muistuttajan tila sijaitsee Sarajärven Riihilahdessa, joka sijaitsee lähes kolmen kilometrin päässä kohdasta, jossa Ison Tervalammen ja Pienen Tervalammen vedet purkautuvat Sarajärveen, ja sen yläpuolella on lähes koko Sarajärven valuma-alue. Kun otetaan huomioon mainituissa lammissa ja Sarajärvessä tapahtuva turvetuotannon kuivatusvesien sekoittuminen suureen vesimassaan niiden vaikutus ei voi ilmetä haittoina muistuttajan rannassa. Vapo Oy on pitänyt vaatimuksia haittaprosentin ja korvausten korottamisesta perusteettomina ja viitannut omaan muistutukseensa, jossa se on vaatinut täydentävää katselmustoimitusta haitta-alueiden pienentämiseksi todellisuutta vastaaviksi.

Kaikkien muistuttajien osalta hakija on lisäksi huomauttanut yhteisesti, että saatavien vanhentumista koskevat säännökset on otettava huomioon vaatimuksen esittämisajankohtana voimassa olleen lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

TOIMITUSINSINÖÖRIN LAUSUNTO KATSELMUSKIRJASTA ESITETTYJEN MUISTUTUSTEN JOHDOSTA

Toimitusinsinööri on antanut lausunnon muistutuksiin. Numerointi 1-12 vastaa edellä kohdassa "KATSELMUSKIRJAN JOHDOSTA YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOLLE ESITETYT MUISTUTUKSET" käytettyä numerointia. Lausuntoon on liitetty avustavan virkamiehen antama lausunto Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnan ja Vapo Oy:n muistutuksiin.

1) BB:n ja hänen asiakumppaneidensa muistutuksen johdosta toimitusinsinööri on lausunut, että BB:n, NN:n ja OO:n omistamat tilat sijaitsevat Torsanjärven haitta-alueilla C3/D2. Tiloille on viran puolesta esitetty suoritettavaksi haitta-alueen mukaiset korvaukset. Korvauksia ei ole aiemmin vaadittu. NN on tehnyt muistutuksen vesi-oikeudelle lupakäsittelyn ensimmäisessä vaiheessa.

RR:n, SS:n, TT:n, UU:n, VV:n, XX:n, YY:n, ZZ:n, ÅÅ:n, ÄÄ:n ja ÖÖ:n omistamat tilat sijaitsevat Torsanjärven Hossiiniemen itäpuolella haitta-alueella nolla, joten niiden osalta soveltuvuusprosentteja ei ole arvioitu.

3) CC:n muistutuksen johdosta toimitusinsinööri on lausunut, että CC:n omistaman tilan osalta korvausesitys on määritetty vallitsevien olosuhteiden mukaisena.

4) Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnan muistutuksen johdosta toimitusinsinööri on lausunut, että katselmuskirjan korvausesitys käsittää virheellisesti sekä Rautjärven että Ruokolahden Torsansalon kalastuskuntien alueet yhtenä kokonaisuutena, vaikka esityksessä puhutaankin Rautjärven Torsansalon kalastuskunnasta. Katselmuskirjassa esitetty korvaus (919,82 euroa vuodessa vuosilta 1984-1996, yhteensä 11 957,66 euroa) jakaantuu edellä mainittujen osakaskuntien kesken:

- Rautjärven Torsansalon kalastuskunnalle tai sitä vastaavalle osakaskunnalle 584,43 euroa vuodessa vuosilta 1984-1996, yhteensä 7 597,64 euroa.

- Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnalle tai sitä vastaavalle osakaskunnalle 335,38 euroa vuodessa vuosilta 1984-1996, yhteensä 4 360 euroa.

5) DD:n ja EE:n muistutuksen johdosta toimitusinsinööri on lausunut, että DD:n ja EE:n omistaman tila sijaitsee haitta-alueella nolla (Torsanjärven Hiirensalmen itäpuolella).

6) FF:n muistutuksen johdosta toimitusinsinööri on lausunut, että katselmuskirjan korvausesitys perustuu Pienen Tervalammen rannalla sijaitsevan kesämökin virkistyskäyttöhaittaan. Korvaus on esitetty kantatilalle vanhojen vahinkojen osalta ja kesämökkikiinteistölle luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvien vahinkojen osalta. Muut vaatimukset on hylätty.

7) GG:n ja HH:n muistutuksen johdosta toimitusinsinöörillä ei ole lisättävää katselmuskirjassa tehtyyn korvausesitykseen.

8) II:n, JJ:n ja KK:n muistutuksen osalta toimitusinsinööri on lausunut, että II:n, JJ:n ja KK:n omistama tila sijaitsee Torsanjärven Hiirensalmen itäpuolella haitta-alueella nolla.

9) Ruokolahden kunnan muistutuksen johdosta toimitusinsinöörillä ei ole lisättävää katselmuskirjassa tehtyyn korvausesitykseen.

10) LL:n muistutuksen johdosta toimitusinsinööri on lausunut, että jos LL ja Vapo Oy eivät pääse Ruosteojan kunnossapidon tasosta yksimielisyyteen, asiassa lienee pidettävä ojitustoimitus.

11) MM:n muistutuksen johdosta toimitusinsinöörillä ei ole lisättävää katselmuskirjassa tehtyyn korvausesitykseen.

12) Hakijan muistutuksen osalta toimitusinsinööri on viitannut avustavan virkamiehen 28.9.2004 antamaan lausuntoon muistutuksista. Toimitusinsinööri on lisäksi lausunut, että kalatalousmaksu Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotantoalueiden osalta on määritetty erikseen (215 euroa vuodessa) ja tulee maksettavaksi vasta alueiden käyttöönoton valmistelutoimien alettua.

Katselmustoimituksen avustava virkamies Pekka Vähänäkki on lausunut Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnan 4) muistutuksen johdosta, että mainitulle kalastuskunnalle kuuluvat korvaukset on kalataloudellisissa vahinkolaskelmissa vesialueiden omistustietoja koskevan virheen takia laskettu kuuluvaksi Rautjärven Torsansalon kalastuskunnalle.

Virhe koskee Torsanjärven vahinkoalueita F2 ja F3, Isoa Tervalampea (G1) ja Väärälampea (G5). Uudelleen laskennan mukaan vahinkoalueilla on Rautjärven Torsansalon kalastuskunnan vesialueita yhteensä 175,4 hehtaaria ja Ruokolahden Torsansalon kalastuskunnan vesialueita yhteensä 68,0 hehtaaria.

Edellä selostetun perusteella avustava virkamies on muuttanut esittämäänsä korvausvelvoitetta Torsansalon kalastuskuntien osalta siten, että katselmuskirjassa Rautjärven Torsansalon kalastuskunnalle esitetty korvaus jakaantuu Rautjärven Torsansalon ja Ruokolahden Torsansalon kalastuskuntien kesken siten kuin edellä selostetusta toimitusinsinöörin muistutuksista antamasta lausunnosta kohdasta 4) ilmenee.

Kalatalousmaksun suuruuden osalta ei ole avustavan virkamiehen mukaan tarpeellista tehdä muutoksia aikaisempaan esitykseen, koska kalatalousmaksun määräytymisessä on vuotuisen kalataloudellisen haitan kokonaissumma oleellisempaa kuin yksittäisille kalastuskunnille aiheutuvan haitan arvo.

Hakijan 12) muistutuksen johdosta avustava virkamies on toistanut kantansa, jonka mukaan haitta-arviota ei voi perustaa yksittäisiin vedenlaatutietoihin. Tämän vuoksi avustava virkamies on käyttänyt lausunnossaan ominaiskuormituslukuja, joiden perusteella vaikutuksia on arvioitu. Lähtötiedot on otettu julkaisusta Kaisa Heikkinen 1996: Siuruanjoen vedenlaatua ja tilaa koskeva asiantuntijalausunto katselmusasiassa, joka koskee Kemira Oy:n, Vapo Oy:n, Veitsiluoto Oy:n ja Kuivaturve Oy:n hakemuksia, yhteensä 14 kpl, turvetuotantoalueiden kuivatusvesien johtamiseksi Siuruanjoen vesistöön. Moniste, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Oulu, 143 s. + 4 liitettä.

Avustavan virkamiehen mukaan Heikkisen käyttämät ominaiskuormitusarvot ovat käyttökelpoisia myös Torsan soiden tapauksessa. Esimerkiksi Siuruanjoen alueen (Pudasjärvi) ja Torsan alueen (Ruokolahti) vuosien 1961-1990 keskimääräiset vuotuiset sademäärät tai sadepäivien lukumäärät eivät merkittävästi poikkea toisistaan. Vaikka täysin totuudenmukaisiin ominaiskuormitusarvoihin ei päästäkään, antavat käytetyt luvut riittävän kuvan Torsan soiden kunnostus- ja tuotantovaiheissa alapuolisiin vesistöihin kohdistuneesta kuormituksesta.

Avustava virkamies on viitannut maastokäynneillä 28.10.1998, 2.11.1998 ja 21.6.2000 tekemiinsä havaintoihin ja toistanut lausumansa tarkoituksenmukaisesta kuivatusvesien johtamisesta Kaakojan valuma-alueelle.

Kalataloudellisen haitta-alueen ja virkistyskäyttöhaitta-alueen yhteneväisyydessä, jota hakija on muistutuksessaan kummeksinut, avustava virkamies ei näe mitään outoa.

HAKIJAN YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOLLE TOIMITTAMAT LISÄSELVITYKSET

Hakija on 11.8.2005 ilmoittanut ympäristölupavirastolle, että Juurikkasuon ja Saunalamminsuon kuntoonpanotyöt turvetuotantoon eivät ala katselmusta koskevalla lupakaudella.

Hakija on 19.8.2005 toimittanut ympäristölupavirastolle 9.8. ja 17.8.2005 allekirjoitetun sopimuksen, jonka mukaan Vapo Oy korvaa LL:lle Kesselilänsuon laskuajan Ruosteojan kunnossapitotöistä LL:lle aiheutuneet kulut.

Lisäksi ympäristölupavirastolla on ollut käytössään Saimaan vesiensuojeluyhdistys ry:n laatima Vapo Oy:n Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen alueella sijaitsevien turvetuotantosoiden kuormitus- ja vesistötarkkailujen yhteenveto vuodelta 2003, jossa on kuvattu muun muassa Torsan alueen veden laatua vuosina 1999-2003.

YMPÄRISTÖLUPAVIRASTON RATKAISU

Korvausvelvoitteet

1. Vapo Oy:n on maksettava Kesselilänsuon, Oritsuon ja Raatesuon turvetuotanto-alueiden kuivatusvesien vesistöön johtamisesta rantatilojen virkistyskäytölle ja talousveden otolle ennen 28.8.1997 annetun vesioikeuden luvan myöntämistä aiheutuneista haitoista sekä sanotun luvan myöntämisen jälkeen aiheutuneista ja edelleen aiheutuvista haitoista liitetaulukon A mukaiset kiinteistökohtaiset korvaukset.

2. Vapo Oy:n on maksettava vuosina 1981-1996 aiheutuneesta ja luvan myöntämisen jälkeen vuosina 1997-2005 aiheutuneesta kalastuksen estymisestä ja vaikeutumisesta liitetaulukon B mukaiset vahingon korvaukset.

3. Edellä sanotut korvaukset aiheutuneista haitoista ja vahingoista on maksettava niihin oikeutetuille 30 päivän kuluessa tämän päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta (eräpäivä).

Vuoden 2005 jälkeen rantatilojen virkistyskäytölle ja talousveden otolle aiheutuvista haitoista (Iso ja Pieni Tervalampi) määrätyt korvaukset on maksettava kunkin korvausvuoden puoliväliin mennessä (eräpäivä 1.7.)

Korvauksille maksettava korko

4. Ennen luvan myöntämistä eli ennen vuotta 1997 aiheutuneiden haittojen ja vahinkojen vuotuisille korvauksille ja vesioikeuden luvan myöntämisen jälkeen vuosina 1997-2005 aiheutuneiden haittojen ja vahinkojen vuotuisille korvauksille on maksettava 6 %:n vuotuinen korko kunkin korvattavan vuoden puolivälistä (1.7.) lukien eräpäivään saakka.

Maksun viivästyessä on eräpäivän jälkeiseltä ajalta korvauksille maksettava maksupäivään asti viivästyskorkoa, jonka määrä on kulloinkin voimassa oleva korkolain 4 §:n 1 momentin mukainen viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä.

Kalatalousmaksu

5. Vapo Oy:n on maksettava Kaakkois-Suomen TE-keskukselle vuodesta 2006 alkaen vuosittain tammikuun loppuun mennessä 1 534 euroa kalatalousmaksuna käytettäväksi Torsanjärven vesistön kalastolle ja kalastukselle aiheutuvien vahinkojen ehkäisemiseksi. Kalatalousmaksun käytöstä on kuultava alueen osakaskuntia ja kalastusaluetta.

Muut haittoja poistavat toimenpiteet ja tarkkailuvelvoitteen tehostaminen

6. Luvan saajan on tehtävä suunnitelma Ison Tervalammen, Pienen Tervalammen ja Pienestä Tervalammesta Sarajärveen laskevan Tervajoen kunnostamisesta turvetuotannosta aiheutuneita liettyimiä poistamalla niin, että virkistyskäyttöön otettujen rantojen käytettävyys paranee ja pienvesiliikenne mahdollistuu. Luvan saajan on toimitettava 31.12.2006 mennessä Itä-Suomen ympäristölupavirastoon hakemus, jossa on esitetty suunnitelma kunnostustoimenpiteistä.

7. Luvan saajan on tarkkailtava toimintaa ja sen päästöjä Kesselilänsuolla Vapo Oy:n Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen alueella sijaitsevien turvetuotantosoiden kuormitustarkkailuohjelman ympärivuotisen tarkkailun (tarkkailuluokka A) mukaisesti. Tarkkailuohjelmaa voidaan tarkentaa Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen hyväksymällä tavalla edellyttäen, että muutokset eivät heikennä tulosten luotettavuutta tai tarkkailun kattavuutta.

Käyttö- ja päästötarkkailun yhteenveto on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä Kaakkois-Suomen ympäristökeskukselle sekä Ruokolahden ja Rautjärven kuntien ympäristönsuojeluviranomaisille.

PERUSTELUT

Yleistä

Tuotantoalueet, vesiensuojelun taso ja vesien johtaminen

Torsan vesistöalueella turvetuotanto on aloitettu vuonna 1983. Vuoteen 1986 mennessä tuotanto oli laajentunut noin 200 ha:n pinta-alalle. 1990-luvulla tuotannossa oli yhteensä noin 300 ha.

Kesselilänsuon turvetuotantoalueen kuntoonpano on aloitettu vuonna 1983 ja varsinainen tuotanto vuonna 1987. Vuosina 1990-91 suolla ei ole ollut tuotantoa. Suon tuotantokelpoinen pinta-ala on ollut 128 ha.

Vesienkäsittelyssä alueella on ollut vuodesta 1984 alkaen kolme laskeutusallasta, joista lohkon 2 eteläpäässä ollut allas on poistettu käytöstä ilmeisesti vuonna 1991. Altaiden mitoitus ei ole vastannut 1990-luvun puolivälissä käytössä olleita mitoitusvaatimuksia.

Vesioikeuden 28.8.1997 antaman päätöksen velvoitteena Kesselilänsuolla on tehostettu vesiensuojelua niin, että käytössä on neljä laskeutusallasta. Altaat ovat avustavan virkamiehen lausunnon mukaan valmistuneet syksyllä 1998. Hakemussuunnitelmassa esitetyistä viidestä virtaamia säätelevästä kokoojajojien putkipadosta oli avustavan virkamiehen kesällä 2000 tekemän tarkastuksen mukaan asianmukaisessa kunnossa kaksi.

Kesselilänsuolla ei alun perin ole ollut ympäröijöitä, vaan tuotantoalueen reunaajaan on tullut ulkopuolisia vesiä ja reunimmaisen tuotantosaran vesiä. Uudet ympäröijöt on toteutettu syksyllä 1998 siten, että vanhaa reunaajaa lähinnä olleesta sarkaojasta tehtiin uusi reunaaja, jolloin vanhan reunaajan ja tuotantoalueen väliin jäi noin 20 metrin levyinen suojavyöhyke.

Kesselilänsuon kuivatusvedet johdetaan reittiä Ruosteoja-Haaroinjoki-Torsanjoki-Torsa (Torsanpää).

Oritsuon turvetuotantoalueen kuntoonpanotyöt on aloitettu vuonna 1982 ja varsinainen tuotanto vuonna 1984. Tuotanto on ollut keskeytyksissä vuosina 1987-1991. Suon tuotantokelpoinen pinta-ala on ollut 88 ha.

Vesienkäsittelyssä alueella on ollut käytössä alun perin kaksi laskeutusallasta, joiden mitoitus ei ole vastannut 1990-luvun puolivälissä käytössä olleita mitoitusvaatimuksia.

Vesioikeuden 28.8.1997 antaman päätöksen veloitteena Oritsuolla on tehostettu vesiensuojelua niin, että lohkon 5 itäpuolella oleva allas muutettiin syksyn 1998 aikana mitoitusvaatimukset täyttäväksi ja lohkon 3 pohjoispuolella olevan altaan tilalle rakennettiin kaksi uutta laskeutusallasta. Avustavan virkamiehen kesällä 2000 tekemän tarkastuksen mukaan Oritsuolle rakennetut virtaamia säätelevät padot olivat puutteellisia.

Oritsuolla ei alun perin ole ollut ympäröysojia, vaan tuotantoalueen reunaojaan on tullut ulkopuolisia vesiä ja reunimmaisen tuotantosaran vesiä. Uudet ympäröysojat on toteutettu syksyllä 1998 siten, että vanhaa reunaojaa lähinnä olleesta sarkaojasta tehtiin uusi reunaoja, jolloin vanhan reunaojan ja tuotantoalueen väliin jäi noin 20 metrin levyinen suojavyöhyke.

Oritsuon kuivatusvedet johdetaan Mustajoen eteläpuolelle kaivettua ojaa pitkin Isoon Tervalampeen ja siitä Pienen Tervalammen kautta Sarajärveen, joka laskee Sarajoen kautta Torsanjärveen. Lisäksi avustava virkamies Pekka Vähänäkki on maastotarkastuksissa havainnut, että Oritsuon eteläosasta on tapahtunut kuivatusvesien johtamista Kaakojaan, joka laskee kahden lammen kautta Torsanjärveen.

Hakijan vesioikeuteen 27.12.1995 toimittaman hakemussuunnitelman liitteistä 6.1.3 (Oritsuo, tuotantoaluekartta nykytila) ja 6.2.13 (Oritsuo, tuotantoaluekartta, suunnitelma) ilmenee, että Oritsuon tuotantoalueen reunaojien vedet on johdettu laskeutusaltaiden ohi laskuojaan. Tuotantoalueen eteläosan (lohko 1) kohdalla kartalla reunaojan virtaussuunnaksi on merkitty etelä Kaakojan suuntaan.

Vesiensuojelun tehostamissuunnitelman mukaan reunaojat jäävät yksinomaan ympäröijiksi, joiden vedet johdetaan laskeutusaltaiden ohi laskuojaan. Suunnitelmakarttaan 6.2.13 Oritsuon eteläosan eristysojat on piirretty johdettavaksi Kaakojaan.

Ympäristölupavirasto katsoo, että edellä selostettujen suunnitelmakarttatietojen ja avustavan virkamiehen maastotarkastuksilla tekemien havaintojen perusteella on selvitetty, että Oritsuon turvetuotantoalueen eteläosan kuivatusvesiä on ennen ympäröijien toteuttamista johdettu reunaojassa myös Kaakojan kautta Torsanjärveen. Ympäröijituksen toteutuksen jälkeen turvetuotannon vaikutus Kaakojaan johdetuissa vesissä on voinut ilmetä muun muassa ympäröijien ojaeroosiona ja niihin tuotantoalueelta joutuvana pöylaskeumana. Katselmuskirjassa esitetyt korvaukset, jotka aiheutuvat Kaakojan kautta Torsanjärveen joutuneesta vesistökuormituksesta, ovat näin ollen vaikutusalueen osalta perusteltuja.

Raatesuon turvetuotantoalueen kuntoonpanotyöt on aloitettu vuonna 1981 ja varsinaisen tuotanto vuonna 1983. Suon tuotantokelpoinen pinta-ala on ollut 104 ha.

Vesienkäsittelyssä alueella on ollut yksi laskeutusallas, joka on korvattu kolmella mitoitussuosituksella täyttävällä laskeutusaltaalla syksyllä 1998.

Raatesuolla ei alun perin ole ollut ympäröijöitä, vaan tuotantoalueen reunaojaan on tullut ulkopuolisia vesiä ja reunimmaisen tuotantosaran vesiä. Uudet ympäröijöt on toteutettu syksyllä 1998 siten, että vanhaa reunaojaa lähinnä olleesta sarkaojasta tehtiin uusi reunaoja, jolloin vanhan reunaojan ja tuotantoalueen väliin jäi noin 20 metrin levyinen suojavyöhyke.

Raatesuolla ei avustavan virkamiehen tekemien havaintojen mukaan ollut toteutettu virtaamaa sääteleviä putkipatoja vuoden 2000 kesään mennessä.

Raatesuon kuivatusvedet johdetaan ojassa Oritsuon itäpuolelle, jossa ne yhtyvät Oritsuon tuotantoalueen kuivatusvesiin.

Ympäristölupavirasto katsoo, että **Kesseliänsuon**, **Oritsuon** ja **Raatesuon** vesiensuojelu on ollut alun perin puutteellisesti järjestettyä, muun muassa laskeutusaltaat ovat

mitoitukseltaan olleet liian pieniä ja alueilla ei ole ollut ympärysojia. Vuosina 1998-2000 edellä mainittujen tuotantoalueiden vesiensuojelun tasoa on parannettu niin, että se vastaa niin sanottua perustasoa altainen mitoituksen ja ympärysojituksen osalta. Puutteita on ollut edelleen muun muassa virtaamaa säättävien putkipatojen toteutuksessa. Lisäksi alueilta maastotarkastuksissa otetuista valokuvista ilmenee, että turvetuotantoa on edelleen harjoitettu niin, että laitimmaisilta tuotantosaroilta on tapahtunut valuntaa ympärysojiin.

Juurikkasuon ja Saunalamminsuon tuotantoalueiden kuntoonpanoa turvetuotantoa varten ei ole aloitettu eikä sitä hakijan ilmoituksen mukaan aloiteta 30.9.2005 mennessä, jolloin vesioikeuden 28.8.1997 antaman päätöksen velvoitteena piti viimeistään jättää lupamääräysten tarkistamista koskeva hakemus ympäristölupavirastolle.

Ominaiskuormitusluvut

Kesseliänsuon, Oritsuon ja Raatesuon kuntoonpanon ja turvetuotannon vesistökuormitusta on katselmuskirjassa arvioitu seuraavien netto-ominaiskuormituslukujen perusteella:

Tuotantovaihe	Kok.P (kokonaisfosfori) g/ha/d	PO₄-P (fosfaattifosfori) g/ha/d	Kok.N (kokonaisyppi) g/ha/d	NH₄-N (ammoniumtyppi) g/ha/d	Kiintoaine g/ha/d	COD_{Mn} (kemiallinen hapenkulutus) g/ha/d
Kunnostusvaihe (laskeutusallas)	5,45	4,17	50,2	20,0	630	494
Tuotantovaihe I (laskeutusallas)	1,76	1,26	51,1	28,6	362	213
Tuotantovaihe II (Leppisuon arvot 1998 ja -99)	0,85 (-98) 0,34 (-99)	- -	25,0 (-98) 19,6 (-99)	- -	129 (-98) 10 (-99)	- -

Kunnostusvaiheen ja tuotantovaiheen I ominaiskuormituslukuina on käytetty Siuruanjoen turvetuotantoalueiden katselmustoimituksen avustavan virkamiehen Kaisa Heikkisen asiantuntijalausunnossa esittämiä ominaiskuormituksia.

Tuotantovaiheen II ominaiskuormitus on laskettu ympärivuotisessa tarkkailussa olleen Luumäellä sijaitsevan Leppisuon tarkkailutietojen mukaan. Leppisuolla on käytössä niin sanottu perustason vesiensuojelu.

Ympäristölupavirasto pitää ominaiskuormituslukujen käyttöä eri kuntoonpano- ja tuotantovaiheissa olevien turvetuotantoalueiden kuormitusta arvioitaessa perusteltuna, koska tarkastelun kohteena olevilta alueilta ei ole luotettavaa kuormitustarkkailutietoa. Torsan alueen soista kuormitustietoa on vain Kesselilänsuon laskeutusaltaasta 2, jonka osalta altaan kiintoainetta ja ravinteita vähentävä vaikutus on ollut heikko. Vuosina 1995-1999 kiintoainetta on useimmilla tarkkailukerroilla ollut altaasta poistuvassa vedessä enemmän kuin sinne tulevassa vedessä. Satunnaisesti allas on pidättänyt tyypeä ja vähentänyt kemiallista hapenkulutusta. Sitä vastoin ammoniumtypen, kokonaisfosforin ja raudan ainemäärät kasvoivat laskeutusallaskäsittelyssä lähes poikkeuksetta.

Lietettä Kesselilänsuon altaasta 1 on vuosien 1994 ja 1995 tarkkailuraporttien mukaan poistettu 0,83-1,00 m³/tuotantohehtaari (valuma-alue 6 ha) ja tarkkailussa olleelta altaalta 2 lietettä on poistettu vain 0,19-0,27 m³/ha (valuma-alue 130 ha).

Siuruanjoen valuma-alueen soiden ominaiskuormitusluvut perustuvat Kynkään- ja Räiskinsuon turvetuotantoalueiden vuosien 1987-1994 tarkkailutuloksiin. Ne edustavat samaa vesiensuojelutasoa kuin Torsan alueen suot ja tarkkailujakson pituus lisää arvioinnin luotettavuutta. Siuruanjoen alueella talvikausi, jolloin maaperä on jäässä ja valunta on vähäistä, on pitempi kuin Kaakkois-Suomessa. Näin ollen Siuruanjoen alueen ominaiskuormituslukujen käyttäminen arvioinnissa ei ainakaan yliarvioi vuosikuormitusta.

Luumäen Leppisuon ominaiskuormitusluvut ovat olleet laskeutusaltaallisten tarkkailusoiden joukossa pieniä. Etenkin vuoden 1999 ominaiskuormitusluvut ovat poikkeuksellisen alhaisia.

Vertailuna voidaan esittää vuoden 2003 ominaiskuormitusluvut (brutto) Haukkasuon (Valkeala) ja Leppisuon osalta:

	Kok.P g/ha/d	Kok.N g/ha/d	Kiintoaine g/ha/d
Haukkasuo	0,8	26	153
Leppisuo	0,4	25	117

Edellä olevan perusteella ympäristölupavirasto katsoo, että katselmuskirjassa käytetty kuormituksen arviointilaskelma ei perustu yliarvioon, vaan se edustaa laskentaperusteena tuotantovaiheissa I ja II tasoa, joka edellyttää sarkaojaratkaisuihin ja laskeutusaltaisiin perustuvan vesienkäsittelyn hyvää toimivuutta. Avustavan virkamiehen maastotarkastusten perusteella Torsan alueen turvetuotantoalueiden vesiensuojelurakenteissa ja niiden hoidossa on ollut puutteita, joiden perusteella esitetty ominaiskuormituslaskelma edustaa ennemminkin ali- kuin yliarviointia.

Kunnostusvaiheessa Torsan alueen soiden vesiensuojelurakenteet eivät ole olleet vielä käytössä. Peruskuivatuksen aiheuttaman valunnan kasvun ja vesiensuojelurakenteiden puuttumisen vuoksi ympäristölupavirasto pitää katselmuskirjassa esitettyjä kunnostusvaiheen ominaiskuormituslukuja, jotka ovat tuotantovaiheen ominaiskuormitusta suurempia, käyttökelpoisina arvioitaessa kunnostusvaiheen vesistökuormitusta.

Vesistön tila

Käsiteltävinä olevien turvetuotantoalueiden alapuolisten vesistöjen hydrologisia ominaisuuksia ja veden laatua on tarkasteltu avustavan virkamiehen lausunnossa kattavasti. Ongelmana on ollut se, että tarkkailu on pääosin aloitettu tuotantoalueiden ojitusten jo alettua ja tarkkailu on ollut suhteellisen suppeaa.

Tuotantoalueiden alapuolisilla virtahavaintopaikoilla Ruosteojassa ja Torsanjoessa kiintoaine- ja kokonaisfosforipitoisuudet ovat olleet vuosina 1983 ja 1984 erittäin korkeita. Torsanjoella myös tarkkailujakson 1982-1999 korkeimmat rautapitoisuudet on mitattu silloin. Tämä ilmentää tuotantosoiden kuntoonpanovaiheen aiheuttamaa suurta kuormitusta.

Torsanjärvi on veden laadun suhteen karu (oligotrofinen) ja sen happiolosuhteet ovat pääosin hyvät. Järven luoteisosassa, jonne Torsanjoen vaikutus selvimmin kohdistuu, vesi on tummempaa ja ravinteikkaampaa kuin järven kaakkoisosassa.

Torsanjärven veden fosforipitoisuus on 1980-luvulla ollut jonkin verran korkeammalla tasolla kuin sen jälkeen. Torsanjärven luoteisosan näytepisteessä (010) fosforipitoisuus on etenkin 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa ollut korkeammalla tasolla (7-15 µg/l) kuin siitä kaakkoon olevalla tarkkailupisteellä (011), jossa fosforipitoisuus on ollut yleensä alle 10 µg/l. Tällä pisteellä fosforipitoisuus on 1990-luvulla ollut alemmalla tasolla kuin 1980-luvulla. Pisteestä 010 veden laatua on tarkkailtu vasta vuodesta 1997 alkaen.

Torsanjärnessä kiintoainepitoisuus on ollut tarkkailujaksolla suurimmillaan vuosina 1984-85. Vuosien 1997-98 kiintoainepitoisuus on merkitty avustavan virkamiehen lausunnon piirrosdiagrammeissa virheellisesti tasoon 2 mg/l, vaikka näinä vuosina tarkkailua suorittava konsultti on merkinnyt kaikki tätä pienemmät kiintoainepitoisuudet merkinnällä < 2 mg/l.

Iso Tervalampi on erittäin rehevä ja selvästi humusväriltään. Alusvesi on hapetonta kesän ja talven kerrostuma-aikoina, jolloin ravinteita liukenee pohjasta alusveteen. Ison Tervalammen veden laadussa ei ole tarkkailutietojen mukaan tapahtunut merkittäviä muutoksia. Veden fosforipitoisuus on vuosina 1992-98 ollut jonkin verran pienempi (37 µg/l) kuin aikaisemmin.

Orit- ja Raatesuon turvetuotantoalueiden yhteen laskettu pinta-ala (168,8 ha) on 11,2 % Ison Tervalammen valuma-alueesta (15,1 km²). Turvetuotantopinta-alan ylittäessä 10 % alapuolisen järvioltaan valuma-alueesta sen vaikutus veden laatuun on ollut myös muualla tehtyjen vesistö tarkkailujen mukaan selvä.

Sarajärnessä selvin muutos veden laadussa on tapahtunut fosforipitoisuudessa, joka on ollut 1990-luvulla alempi kuin 1980-luvun alkupuolen havaintojaksolla.

Virkistyskäyttöhaitta

Edellä olevan perusteella ympäristölupavirasto pitää katselmuskirjassa esitettyä turvetuotannon kuormituksen määrällistä arviota kolmessa toiminnan vaiheessa oikeana. Nämä vaiheet ovat kunnostusjakso 1980-luvun alussa, tuotantokausi I 1980- ja 1990-luvuilla, jolloin käytössä on ollut puutteellinen vesiensuojelutaso, ja tuotantokausi II vuodesta 2001 alkaen, jolloin käytössä on ollut vesiensuojelun perustaso.

Torsanjärven ja Sarajärven osalta ympäristölupavirasto arvioi, että turvetuotantoalueiden aiheuttama virkistyskäyttöhaitta rantakiinteistöille päättyy vuoteen 2002. Sen jälkeen vesiensuojelun perustaso on ollut käytössä ja myös vesistötarkkailun mukaan järvien veden laatu on tasaantunut eikä perusteita kiinteistökohtaisten vahinkojen korvauksiin ole.

Raate- ja Orisuon vaikutus Ison ja Pienen Tervalammen veden laatuun on selvä tuotantosoiden suuren valuma-alueosuuden perusteella, mutta vesistön käyttökelpoisuutta alentavaa vaikutusta vähentää se, että kyseiset vesistöt ovat perusluonteeltaankin humuspitoisia ja reheviä.

Torsanjärven, joka on luontaisesti erittäin karu ja suhteellisen kirkasvetinen, turvetuotannon vaikutukset kohdistuvat selvimmin järven luoteisosaan Torsanjoen kautta ja järven pohjoisosaan Kaakojan ja Sarajoen kautta. Torsanjärven pitkän viipymän (4,1 vuotta) vuoksi vaikutukset vähenevät järven kaakkoisosassa, josta vedet purkautuvat Silamusjärven ja -joen kautta Hiitolanjokeen.

Kirkkaassa ja karussa järven turvetuotannon kiintoainetta, humusta ja ravinteita sisältävät kuivatusvedet vaikuttavat selvemmin vesistön kelpoisuuteen, virkistyskäyttöön ja kalatalouteen kuin luontaisesti humuspitoisessa järven. Kiintoainepitoisuuden ja ravinnetason nousu lisäävät karun järven perustuotantoa ja toisaalta aiheuttavat muun muassa verkkojen ja muiden kiinteiden pyydysten limoittumista. Rantojen liettyminen ja vesikasvillisuus lisääntyvät.

Toimitusmiesten esityksessä turvetuotannon eri asteiset haitta-alueet Torsanjärven on määritelty kuormitustietojen, järven vedenlaatutietojen ja maastotarkastusten pe-

rusteella. Haitta-alueet, joille on esitetty aiheutuneiden ja aiheutuvien vahinkojen korvaamista, on rajattu Hossiiniemestä lounaaseen kulkevan linjan luoteispuolelle. Ympäristölupavirasto pitää rajausta korvausalueista oikeana.

Kala- ja raputaloudellinen haitta

Turvetuotannosta kalataloudelle aiheutuneen ja aiheutuvan haitan arviointi perustuu käytössä oleviin tietoihin vaikutusalueen kalakannoista ja kalansaaliista. Avustavan virkamiehen vahinkoarvio perustuu siihen, että turvetuotannon kuivatusvesien kiintoaine- ja ravinnekuormitus aiheuttavat haittaa kalataloudelle likaamalla pyydyksiä, lietämällä syys- ja talvikutuisten kalojen lisääntymisalueita, karkottamalla kaloja ja haittaamalla rapujen elinoloja virtavesiosuuksilla. Turvetuotannon aiheuttama vesistöjen ravinnepitoisuuden lisääntyminen edesauttaa levien kasvua ja kasvillisuuden runsastumista. Tämä puolestaan vaikeuttaa kalastusta. Kasviaineksen hajoamisesta aiheutuu samantyyppisiä ongelmia, kuin mitä turvetuotannon suorilla kiintoainepäästöillä on.

Turvetuotannon kuivatusvedet vaikuttavat tuotantoalueiden alapuolisten virtavesien raputaloudellisen tuottoarvon alenemiseen. Turvetuotantoalueiden kuivatusvesien kiintoainekuormitus on heikentänyt tuotantoalueiden alapuolisten virtavesien rapukantoja ja estänyt rapukantojen palautumisen 1970-luvulla tapahtuneen rapuruton jälkeen lähialueiden vesistöjen rapukantojen tasolle.

Koska Juurikkasuon ja Saunalamminsuon tuotantoalueiden kuntoonpano ei hakijan 11.8.2005 ilmoituksen mukaan ala nyt käsittelyssä olevalla lupakaudella, ei näiden tuotantoalueiden osalta määrätä kalatalousmaksua.

Jäljempänä päätöstä on perusteltu niiltä osin, kun ympäristölupaviraston päätöksessä on poikettu toimitusmiesten esityksestä. Muilta osin ympäristölupavirasto yhtyy edellä kohdassa "TOIMITUSMIESTEN ESITYS" selostettuihin perusteluihin.

Korvausvelvoitteet ja korko

Ennen vuotta 1997 aiheutuneiden menetysten korvaamisen osalta, jotka koskevat vesioikeuden 28.8.1997 myöntämää lupaa edeltävää aikaa, ympäristölupavirasto pitää toimitusmiesten esitystä korvausmäärien ja eri asianosaisten korvausjaksojen osalta

oikeana. Koska kyseessä on vesilain 11 luvun 1 §:n 3 momentin mukaisesti toiminnasta, johon lupaa ei ole toimintaa aloitettaessa haettu sen vuoksi, että siitä ei ole voitu otaksua aiheutuvan seurauksia, joista luvan hakemisvelvollisuus johtuu, on tällainen vahinko korvattava asianomaisille. Koron määräämisen osalta ympäristölupavirasto katsoo, että turvetuotannon aiheuttamista menetyksistä on niiden jatkuvaluonteisuudesta johtuen maksettava vesilain 11 luvun 14a §:n 3 ja 4 momentin mukaisesti vuotuista korkoa kunkin vahinkovuoden puolivälistä lukien.

Ympäristölupavirasto katsoo, että ennen luvan myöntämistä (1997) tapahtuneisiin menetyksiin kohdistuvat korvausvaatimukset tutkitaan vain siltä osin kuin ne eivät ole vanhentuneet. Nyt kyseessä olevien korvausvaatimusten vanhentumisen osalta sovelletaan velvoite- ja vahingonkorvausoikeudessa yleisesti noudatettavaa 10 vuoden vanhentumisaikaa. Tällä perusteella jätetään vanhentuneina tutkimatta vaatimukset, jotka perustuvat enemmän kuin 10 vuotta ennen vaatimuksen esittämistä aiheutuneisiin vahinkoihin.

Vanhentumisen katkaisevana ajankohtana pidetään ajankohtaa, jona korvausvaatimus on esitetty.

Ympäristölupavirasto katsoo, että luvan mukaisen toiminnan aiheuttamasta virkistyskäyttöhaitasta ja talousveden otolle aiheutuneesta haitasta korvattavat vahingot on ensisijaisesti määrättävä maksettavaksi lupajaksolta vuodesta 1997 alkaen vuotuisina vahingonkorvauksina vuoden 2002 loppuun asti. Korvauksille on maksettava korkoa kunkin vahinkovuoden puolivälistä lukien.

Avustava virkamies on lausunnossaan katsonut, että vuodesta 2001 alkaen aiheutuvien haittojen haittaprosentit ovat puolet ennen vuotta 2001 keskimäärin vallinneesta haitta-asteesta. Toimitusmiesten esityksessä on virkistyskäyttöhaitan arvioinnissa käytetty vuodesta 1997 alkaen vuotuisena haitta-asteena avustavan virkamiehen vuodesta 2001 alkaen esitettämiä haittaprosentteja.

Torsanjärven ja Sarajärven osalta ympäristölupavirasto katsoo, että avustavan virkamiehen lausunnon mukaisesti vahinkoaste on alentunut vuoden 2001 jälkeen, jolloin tuotantoalueilla on saatu vesiensuojelun perustaso käyttöön, niin että virkistyskäyttö-

haittaa ei enää vuoden 2002 jälkeen ole aiheutunut. Vuotuiskorvauksen suuruus on näillä alueilla toimitusmiesten esityksen suuruinen ja korvausjakso vuodet 1997-2002.

Isossa ja Pienessä Tervalammessa turvetuotannon vaikutuksien rantakiinteistöjen virkistyskäytölle on muun muassa rantojen liettymisen ja kasvillisuuden lisääntymisen johdosta kuitenkin katsottava jatkuvan edelleen vuoden 2002 jälkeenkin. Tämän takia Ison ja Pienen Tervalammen rantakiinteistöjen osalta korvaukset on määrätty maksettavaksi kiinteistöjen nykyisille omistajille vuosijaksolta 1997-2005 ja vuodesta 2006 alkaen edelleen vuosikorvauksena.

Tilan Kallioniemi RN:o 9:77 omistajiksi merkitään QQ ja OO 12.5.1999 tapahtuneen omistajamuutoksen perusteella AB:n sijasta (katselmuskirja s. 105).

BB, NN ja OO ovat ympäristölupavirastoon 20.8.2004 saapuneessa muistutuksessaan (muistutus 1) tehneet tilojensa osalta turvetuotannon aiheuttamia haittoja koskevan korvausvaatimuksen. Muistuttajien tilat sijaitsevat ns. vanhojen vahinkojen haitta-alueella A3 + B5, jossa virkistyskäyttöhaitta on katselmuskirjassa esitetty perustein 15 %.

Ympäristölupavirasto lisää toimitusmiesten esitykseen haitta-alueelle A3 + B5 edellä mainittujen muistuttajien Rautjärven Torsansalossa sijaitsevien tilojen osalta ennen luvan myöntämistä (1997) aiheutuneesta virkistyskäyttöhaitasta korvaukset niin, että perusteina käytetään 15 %:n haitta-astetta ja 60 %:n soveltuvuutta, joita on käytetty tämän vahinkoalueen korvausesityksessä. Korvausvaatimukset katsotaan vanhentuneiksi niin, että korvattaviksi vuosiksi katsotaan 10 vuotta vaatimuksen esittämisestä. Näin ollen korvattaviksi vahinkovuosiksi tulevat vuodet 1994-1996. Luvan mukaisesti toiminnasta eli vuodesta 1997 alkaen vahingot määrätään korvattavaksi vuotuisvahinkona vuoden 2002 loppuun asti.

Tila	Omistaja	Alue A3+B5 haitta-%	Soveltu- vuus-%	Max. vuosikor- vaus	Vuosi- kor- vaus €	Korvat- tavat vuodet	Kor- vaus yht. €
Kaislaranta RN:o 9:75	NN	15	60	X	X	1994-96	X
Kesäranta RN:o 9:69	PP kp.	15	60	X	X	1994-96	X
Kallioniemi RN:o 9:77	QQ ja OO	15	60	X	X	1994-96	X

Toimitusmiesten esitykset Juurikkasuon ja Saunalamminsuon turvetuotannon vaikutuksista aiheutuvista rannan käytön, virkistyskäytön ja talousveden oton estymisestä poistetaan, koska hakija on ilmoittanut 11.8.2005, että edellä mainittujen tuotantoalueiden kuntoonpanotöitä ei aloiteta nyt käsittelyssä olevalla lupakaudella.

Liitetaulukon A korvaukset on laskettu edellä esitetyn perusteella.

Ympäristölupavirasto pitää toimitusmiesten esitystä kala- ja raputaloudellisten vahinkojen korvaamisesta oikeana vaikutusalueiden, vahinkoasteen ja korvausmäärien osalta. Vuosina 1997-2005 aiheutunut kalataloudellisen vahingon se osa, jota ei ole vesioikeuden päätöksessä määrättyllä kalatalousmaksulla 840,94 €/vuosi kompensoitu, on määrätty maksettavaksi korvauksena vaikutusalueen osakaskunnille, koska jo aiheutunutta vahinkoa ei ole vesilain 2 luvun 22 §:n mukaan mahdollista määrätä hyvitetäväksi kalatalousvelvoitteella.

Korvauksen määrässä on sitä vähentävänä tekijänä otettu huomioon kyseisinä vuosina maksetut kalatalousmaksut. Korvauksen määrät vuosijaksoilla 1997-2000 ja 2001-2005 perustuvat avustavan virkamiehen lausunnossa esitettyyn vahingon määrän alenemiseen vuoden 2000 jälkeen vesiensuojelutason nousun seurauksena.

Ympäristölupavirasto on Ruokolahden Torsansalon osakaskunnan muistutuksen 4) johdosta muuttanut osakaskunnille määrättyjä korvauksia niin, että katselmuskirjassa Rautjärven Torsansalon osakaskunnalle määrätty korvaus on jaettu osakaskuntien va-

hinkoalueella olevien pinta-alojen suhteessa kuten toimitusinsinööri on edellä lausunnossaan muistutuksista esittänyt.

Ympäristölupavirasto määrää osakaskunnille maksettavaksi korvauksia vuosilta 1997-2000 (4 vuotta) 1 450,60 €/vuosi ja vuosilta 2001-2005 (5 vuotta) 693,06 €/vuosi.

Liitetaulukon B korvaukset on laskettu edellä esitetyn perusteella.

Kalatalousmaksu

Ympäristölupavirasto on määrännyt katselmuskirjassa esitetyn suuruisen kalatalousmaksun vuodesta 2006 alkaen. Vuosina 1997-2005 aiheutuneen kalataloudellinen vahingon se osa, jota ei ole vesioikeuden päätöksessä määrättyllä kalatalousmaksulla 840,94 €/vuosi kompensoitu, on määrätty maksettavaksi korvauksena vaikutusalueen osakaskunnille.

Muut haittoja poistavat toimenpiteet ja tarkkailuvelvoitteen tehostaminen

Ison Tervalammen ja Pienen Tervalammen rannalla on yhteensä kolme virkistyskäytössä olevaa rantakiinteistöä. Raatesuon ja Oritsuon tuotantoalueiden kuntoonpano, johon on liittynyt muun muassa kuivatuskanavan perkaus, ja turvetuotanto ovat kuormittaneet merkittävästi kyseisiä vesialueita. Vaikutukset näkyvät muun muassa rantojen ja Pienestä Tervalammesta lähtevän ojan (Tervajoki) liettymisenä.

Ympäristölupavirasto katsoo, että turvetuotannon vaikutus Ison Tervalammen, Pienen Tervalammen ja Tervajoen tilaan on merkittävä. Lampien virkistyskäyttöön otettujen rantojen ja Tervajoen virkistys- ja veneilykäytön turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ei ole suunnitelmaa. Luvan haltijalle asetetaan velvoite laatia alueen kunnostussuunnitelma. Suunnitelman valmistuttua Tervalampien ja Tervajoen kunnostustoimia koskeva hakemus on pantava asetetussa määräajassa vireille ympäristölupavirastossa.

Katselmustoimituksen avustava virkamies Pekka Vähänäkki on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota Torsan alueen turvetuotannon velvoitetarkkailun puutteisiin (lausunnon s. 113). Ympäristölupavirasto katsoo, että erityisesti Kesselilänsuon osalta on tar-

peen mahdollisimman nopeasti tehostaa kuormitustarkkailua niin, että tieto tuotantoalueen nykyisestä kuormituksesta tarkentuu. Ympärivuotisen kuormitustarkkailun tietoja voidaan käyttää myös muiden Torsan alueen tuotantosoiden kuormituksen arviointiin.

Ympäristölupavirasto katsoo, että kuormitustarkkailun tehostamisesta on syytä määrätä tämän asian yhteydessä, koska 30.9.2005 vireille tulleesta Kesselilänsuon turvetuotannon ympäristölupahakemuksesta annettavalla päätöksellä määrättävien tarkkailuvelvoitteiden saaminen täytäntöönpanokelpoisiksi voi kestää useita vuosia. Tarkkailun tuloksilla on käyttöä jatkossa arvioitaessa Torsan alueen kuormitusta ja siitä aiheutuvia haittoja.

VASTAUS MUISTUTUKSISSA ESITETTYIHIN VAATIMUKSIIN

Ympäristölupavirastolle tehtyjen muistutusten vaatimukset on esitetty kohdassa "KATSELMUSKIRJAN JOHDOSTA YMPÄRISTÖLUPAVIRASTOLLE ESITETYT MUISTUTUKSET".

1) **BB:n ja hänen asiakumppaneidensa** vaatimukset on otettu huomioon ympäristölupaviraston ratkaisun kohdasta KORVAUSVELVOITTEET näkyvällä tavalla niin, että ns. vanhojen vahinkojen haitta-alueella A3 + B5 sijaitsevien tilojen osalta on määrätty korvaus 10 vuotta vaatimusten teosta (20.8.2004) taannehtivasti laskien vuosilta 1994-96. Vuodesta 1997 alkaen korvaukset on määrätty toimitusmiesten esityksen suuruisena, mutta esityksestä poiketen vuosikorvauksena vuosilta 1997-2002 (6 vuotta). Tilan Kallioniemi RN:o 9:77 omistustiedot on korjattu.

Muilta osin korvausvaatimukset hylätään, koska tilat eivät sijaitse Torsanjärven sillä alueella, joka on katsottu katselmustoimituksessa korvausten piiriin kuuluvaksi haitta-alueeksi. Ympäristölupavirasto viittaa katselmuskirjassa esitettyihin haitta-alueiden rajauksen perusteluihin ja edellä päätöksen perusteluissa lausuttuun.

Vaatimus orgaanisen suojätteen vesistöön pääsyn estämisestä jätetään vesiensuojelun tehostamista koskevana, tähän vahinkojen selvittämistä ja korvaamista koskevaan asiaan kuulumattomana, tutkimatta.

2 Kaakkois-Suomen TE-keskuksen kalatalousyksikön kirjelmä ei sisältänyt vaatimuksia.

3. CC:n vaatimus korvausten korottamisesta siitä syystä, että määräalakaupan vuoksi tilan rantaviiva on lisääntynyt noin 55 metriä, hylätään. Rakentamattoman määräalan liittäminen tonttiin ei vaikuta korvauksen laskentaperusteisiin. Korvausperusteiden osalta ympäristölupavirasto viittaa katselmuskirjassa esitettyihin haitta-alueiden rajausten ja haitta-asteen määrittelyn perusteluihin sekä edellä päätöksen perusteluissa lausuttuun.

4. Ruokolahden Torsansalon osakaskunnan vaatimus sen omistamalle vesialueelle aiheutuneiden ja aiheutuvien kalataloushaittojen korvaamisesta otetaan huomioon ympäristölupaviraston ratkaisun kohdasta KORVAUSVELVOITTEET ilmenevällä tavalla.

Koska turvetuotannon kunnostustöitä ei ole Saunalamminsuolla aloitettu eikä hakijan ilmoituksen mukaan aloiteta 30.9.2005 päättyneellä lupajaksolla, vaatimus kalataloudellisen haitan korvaamisesta tältä osin hylätään. Suurisuon turvetuotantoalueen aiheuttamien haittojen korvaaminen jätetään tähän asiaan kuulumattomana tutkimatta. Raatesuolta ei asiakirjojen ja kartta-aineiston mukaan ole kaivettu laskuojaa suoraan Lietojan kautta Torsanjärveen, joten tältä osin vaatimus hylätään perusteettomana.

5. DD:n ja EE:n muistutuksessaan esittämään kysymykseen siitä, pidetäänkö turvetuotantoalueilta johdettuja vesiä vesilain 6 luvun mukaisina kuivatusvesinä vai vesilain 10 luvun mukaisina jätevesinä, ympäristölupavirasto toteaa, että Itä-Suomen vesioikeuden päätöksessä 28.8.1997 nro 40/97/2 (Lupa Juurikkasuon, Kesselilänsuon, Oritsuon, Raatesuon ja Saunalamminsuon turvetuotantoalueiden kuivatusvesien johtamiseen Torsanjärveen) lupa on myönnetty vesilain 10 luvun (Jätevedet ja muut vesistöä pilaavat aineet) nojalla.

DD:n ja EE:n vaatimus toimitusmiesten esittämän virkistyshaittakorvauksen muuttamisesta hylätään. Korvausperusteiden osalta ympäristölupavirasto viittaa katselmus-

kirjassa esitettyihin haitta-alueiden rajauksen ja haitta-asteen määrittelyn perusteluihin sekä edellä päätöksen perusteluissa lausuttuun.

6. FF:n vaatimukset Pienen Tervalammen rannalla olevan kiinteistön virkistyshaitta-korvauksen korottamisesta hylätään. Korvausperusteiden osalta ympäristölupavirasto viittaa katselmuskirjassa esitettyihin haitta-alueiden rajauksen ja haitta-asteen määrittelyn perusteluihin sekä edellä päätöksen perusteluissa lausuttuun.

Luvan mukaisesta toiminnasta vuodesta 1997 alkaen aiheutuva virkistyskäyttöhaitta on määrätty Peltö-Mäkelän tilan RN:o 9:79 (9:41) sijasta tilalle Muistola RN:o 9:78, joka on erotettu omaksi tilaksi 1.9.2003 ja jolla virkistyskäytössä olevat rakennukset sijaitsevat. Näin ollen kiinteistökohtainen korvaus luvan myöntämisen jälkeisen ajan osalta määrätään kiinteistön nykyiselle omistajalle.

Vaatus vesistön kunnostamisesta on otettu huomioon 6. määräyksessä, jonka mukaan luvan haltijan on tehtävä kyseistä vesialuetta koskeva kunnostussuunnitelma turvetuotannosta aiheutuvien vesistön virkistys- ja veneilykäyttöä haittaavien tekijöiden vähentämiseksi.

Kesselilänsuon kuormitustarkkailua määrätään tehostettavaksi. Kaikkien Torsan alueen turvetuotantosoiden vesiensuojelun tehostaminen, mahdollisten päästörajojen asettaminen sekä tarkkailun tehostaminen tulevat viran puolesta käsiteltäväksi 30.9.2005 vireille tulleessa Torsan turvetuotantoalueiden ympäristölupakäsittelyssä.

7. GG:n ja HH:n kiinteistö Rantamaa RN:o 3:23 sijaitsee vahinkoalueella A3/C3, jonka mukaisesti korvaukset on määrätty maksettavaksi. Kiinteistön arvon alentumista koskeva korvausvaatus hylätään. Turvetuotannon vesistö päästöjen vaikutuksesta ei ole tapahtunut kiinteistön pysyvää arvon alentumista.

8. II:n, JJ:n ja KK:n vaatimus toimitusmiesten esityksen virkistyshaitta-korvauksen muuttamisesta haitta-alueiden suhteen hylätään. Korvausperusteiden osalta ympäristölupavirasto viittaa katselmuskirjassa esitettyihin haitta-alueiden rajauksen ja haitta-asteen määrittelyn perusteluihin sekä edellä päätöksen perusteluissa lausuttuun.

9. Ruokolahden kunnan tilan Torsanpää RN:o 6:1 omistajana tekemä vaatimus koskee Torsanjärven Torsanpäässä olevaa virkistys- ja uimaranta-aluetta, joka sijaitsee haitta-alueella A1/C1. Korvauksen korottamista koskeva vaatimus hylätään. Toimintamiesten esityksessä alueen erityinen käyttö on otettu huomioon korvausperusteissa. Ympäristölupavirasto viittaa katselmuskirjassa esitettyihin haitta-alueiden rajauksen ja haitta-asteen määrittelyn perusteluihin sekä edellä päätöksen perusteluissa lausuttuun.

10. LL:n vaatimasta Ruosteojan kunnostamisesta on ympäristölupavirastolle toimitetun kirjallisen sopimuksen mukaan sovittu elokuussa 2005, joten LL:n vaatimuksen käsittely ei ole enää tarpeen tässä päätöksessä.

11. MM:n vaatimus korvausten korottamisesta ja korvausjakson pidentämisestä hylätään. Korvausperusteiden osalta ympäristölupavirasto viittaa katselmuskirjassa esitettyihin haitta-alueiden rajauksen ja haitta-asteen määrittelyn perusteluihin sekä edellä päätöksen perusteluissa lausuttuun.

12. Hakijan vaatimus täydentävän katselmustoimituksen suorittamisesta hylätään. Kun otetaan huomioon katselmustoimituksen käytössä ollut aineisto ja muun muassa avustavan virkamiehen maastotarkastuksella tekemät havainnot, täydentävässä katselmustoimituksessa ei ole mahdollista erityisesti ajan kulumisen huomioon ottaen saada esitettyä tarkempaa selvitystä käsittelyssä olevien turvetuotantoalueiden vesistökuormituksen aiheuttamista ja luvan myöntämisen jälkeen aiheutuneista haitoista ja vahingoista. Myöskään luvan hakija ei ole muistutuksessaan tuonut esille sitä, mitä asian käsittelyn kannalta huomioon otettavaa uutta selvitystä vaaditussa täydentävässä katselmustoimituksessa olisi mahdollisesti käytettävissä.

Ympäristölupavirasto hyväksyy hakijan vaatimuksen korvausesityksen tarkentamisesta ja on muuttanut luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vahingot maksettavaksi vuosikorvauksina vuosilta 1997-2002 Sarajärven ja Torsanjärven osalta.

Kalatalousmaksu on poistettu Saunalamminsuon ja Juurikkasuon osalta, koska turvetuotantoa ei ole lupajaksolla aloitettu.

Hakija viittaa toiminnan keskeyttämisen huomioon ottamista koskevassa vaatimuksessaan Pohjois-Suomen vesioikeuden päätökseen Utajärven Isosuosta (8.10.1997 nro 45/97/2). Ympäristölupavirasto huomauttaa, että Isosuolla ei ollut kysymys tuotannon keskeyttämisestä purkuvesistön säilyessä entisenä, vaan siitä, että kuivatusvesien johtaminen loppui kokonaan aikaisempaan purkuvesistöön ja siitä huolimatta vesioikeus katsoi vaikutusten kestävän aikaisemmassa purkuvesistössä vielä neljä vuotta.

Muista osin ympäristölupavirasto hyläten muistutuksen enemmän viittaa päätöksen perusteluissa lausumaansa.

LAINKOHDAT

Vesilaki 2 luvun 22 § ja 11 luku

Korkolaki 4 § 1 mom.

KÄSITTELYMAKSU

Päätöksestä peritään käsittelymaksu 336,40 euroa.

Ympäristöministeriön päätös ympäristölupaviraston maksullisista suoritteista (1238/2003) 5 §.

Asiassa, joka on tullut vireille ennen kyseessä olevan asetuksen voimaantuloa, peritään maksu ennen maksuasetuksen voimaan tuloa olleiden säännösten mukaisesti. Vesilain mukaisesta päätöksestä, joka on ollut katselmuksesta peritään siten 336,40 euroa (2 000 mk).

MUUTOKSENHAKU

Päätökseen haetaan muutosta Vaasan hallinto-oikeudelta valittamalla.

Asian käsittelystä perittävästä maksusta valitetaan samassa järjestyksessä kuin pääasiasta.

Valitusaika päättyy tiistaina 14.2.2006.

Muutosta tähän päätökseen saa hakea

- 1) se, jonka oikeutta tai etua asia saattaa koskea,
- 2) rekisteröity yhdistys tai säätiö, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät,
- 3) toiminnan sijaintikunta ja muu kunta, jonka alueella toiminnan ympäristövaikutukset ilmenevät,
- 4) alueellinen ympäristökeskus sekä toiminnan sijaintikunnan ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja
- 5) muu asiassa yleistä etua valvova viranomainen.

Valitusosoitus liitteenä.

Tästä sähköisessä muodossa olevasta päätöksestä on poistettu kiinteistökohtaiset korvaustiedot (Liitetaulukko A).

Liitetaulukko B

Kala- ja raputaloudellisten vahinkojen korvaaminen

Vesialueen omistaja	Vuotuinen korvaus (€/ vuosi) vuosijaksoilta			
	1981-1983	1984-1996	1997-2000	2001-2005
Torsantaka 6-9 osakaskunta	59,05	832,54	527,02	251,81
Rautjärven Torsansalon osakaskunta	-	584,43	369,96	176,77
Pohja-Lankilan osakaskunta	-	162,60	102,93	49,18
Mäkelän osakaskunta	-	216,59	137,11	65,51
Hölmölän osakaskunta	-	160,00	101,28	48,39
Ruokolahden Torsansalon osakaskunta	-	335,38	212,30	101,43
Yhteensä €/ vuosi	59,05	2291,54	1450,60	693,06

Määräaika ja valitusmenettely

Määräaika valituksen tekemiseen on kuusikymmentä (60) päivää tämän päätöksen antamispäivästä sitä määräaikaan lukematta. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Valituskirjelmä liitteineen on toimitettava **Itä-Suomen ympäristölupaviraston** kirjaamoon viimeistään **14.2.2006** ennen virka-ajan päättymistä.

Käyntiosoite: Minna Canthin katu 64 B, Kuopio
Postiosoite: PL 69, 70101 Kuopio
Puhelin: 020 490 120 Telekopio: 020 490 4999
Sähköposti: kirjaamo.isy@ymparisto.fi
Virka-aika: klo 8.00 - 16.15
Tiedustelut: asian esittelijä 020 490 4974

Valituksen lähettäminen postitse, telekopiona tai sähköpostina tapahtuu lähettäjän vastuulla. Valituskirjelmän on oltava perillä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostina) toimitetun valituskirjelmän on oltava toimitettu niin, että se on käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä määräajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä.

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan **Vaasan hallinto-oikeudelle**, on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta
- mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Valituskirjelmässä on ilmoitettava valittajan nimi ja kotikunta. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valituskirjelmään on liitettävä

- ne asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- valtakirja, jos valittaja käyttää asiamiestä, tai toimitettaessa valitus sähköisesti selvitys asiamiehen toimivallasta.

Valituskirjelmä liitteineen, lukuun ottamatta valtakirjaa, on toimitettava kaksin kappalein.

Oikeudenkäyntimaksu

Muutoksenhakuasian käsittelystä Vaasan hallinto-oikeudessa peritään muutoksenhakijalta **oikeudenkäyntimaksua 80 euroa**. Maksusta ja maksuvelvollisuudesta vapautuksesta eräissä tapauksissa on säädetty tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa.